

TURINYS

PRATARMĖ	3
ĮVADAS.....	5
1. SLENGO SUSIDARYMAS	11
1.1. Priesagų vediniai	12
1.2. Priešdėlių vediniai	13
1.3. Galūnių vediniai	14
1.4. Kompozicija (dūriniai)	14
1.5. Kiti darybos būdai. Slengo žodžių trumpinimas	18
2. SLENGO KILMĖ	21
2.1. Slengo žodžių leksika kilmės požiūriu.....	22
2.2. Slengo žodžių leksika vartosenos požiūriu	25
3. SLENGO ORTOGRAFIJOS YPATUMAI	32
3.1. Slengo rašybos ypatumai.....	32
4. SLENGO STILISTIKA.....	36
5. SLENGO RŪŠYS	40
5.1. Bendrasis slengas	41
5.2. Vulgarusis slengas.....	42
5.3. Pravardžiuojamasis slengas.....	44
IŠVADOS.....	48
LITERATŪRA.....	51

PRATARMĖ

Magistro darbe nagrinėjama įvairių Lietuvos mokyklų mokinių slengas.

Darbo tikslas. Tirti Lietuvos mokinių slengo vartosenos ypatybes, pagrįsti slengo funkcionavimo priklausomybę nuo visuomenės gyvenimo sąlygų.

Tyrimo metodai.

- 1. Statistinis**, kuriuo remiantis renkami, dorojami ir analizuojami kiekybiniai duomenys.
- 2. Aprašomasis**, kuriuo remiantis atliekama Lietuvos mokinių slengo analizė.
- 3. Analitinis**, kuriuo remiantis taikoma sukauptų duomenų lingvistinė analizė, išsamus Lietuvos mokinių slengo nagrinėjimas.

Darbo uždaviniai.

- apžvelgti slengo sampratą lietuvių ir užsienio lingvistikoje;
- nustatyti, kokie žodžiai priskiriami slengui;
- aptarti psichologinius ir sociokultūrinius faktorius, lemiančius slengo vartoseną;
- nustatyti slengo vartoseną įvairiose amžiaus grupėse;
- apžvelgti slengo susidarymą, kilmę, stilistiką, ortografijos ypatumus.
-

Lietuvos mokinių slengas lietuvių kalbotyroje nėra plačiau tyrinėtas (parašyta J. Lėgaudaitės disertacija „Jaunimo slengas – psichologinis fenomenas“. Darbas atliktas 1998 – 2002 m. Vytauto Didžiojo universitete). Šių darbų Lietuvoje trūksta, todėl darbu siekiama detaliau analizuoti Lietuvos mokinių slengą.

Pastaruoju metu pasirodo nemaža straipsnių, kuriuose linkstama aptarti jaunimo kalbą ir ne taip kritiškai vertinti žargoninę leksiką. Ši kalba - vienas iš svarbiausių jaunuolių saviraiškos būdų, tai neatsiejama kalbos sistemos dalis, įeinanti į visuomenės kalbos sudėtį ir vartojama 4 – 12 klasių mokinių.

Aptarti mokinių slengą svarbu todėl, kad šiame amžiaus tarpsnyje dar tik formuojasi paauglių vertybinės nuostatos, požiūris į kalbą, kalbėjimą. Slengas yra neatsiejama mokinių kalbos dalis, užimanti savitą vietą paauglių kalbos sistemoje.

Viena iš jaunimo dialektų formavimosi vietų yra mokykla ir jos aplinka, todėl pasirinkta nagrinėti būtent mokinių slengą.

Medžiaga darbui rinkta anketavimo būdu. Anketos pildytos įvairių Lietuvos regionų mokyklose:

1. Kėdainių jaunimo mokykloje;
2. Kėdainių „Šviesiojoje” gimnazijoje;
3. Kėdainių „Daušos” pagrindinėje mokykloje;
4. Labūnavos. pagrindinėje mokykloje;
5. Biržų „Saulės” gimnazijoje;
6. Širvintų vidurinėje mokykloje;
7. Noreikiškių vidurinėje mokykloje;
8. Kauno prekybos ir verslo mokykloje;
9. Varėnos Gudžių ir „Ąžuolo” pagrindinėse mokyklose;
10. Klaipėdos turizmo mokykloje (į šią mokyklą atvykę mokiniai iš Marijampolės, Telšių, Plungės, Mažeikių, Šilutės);
11. Vilniaus technologijų ir verslo mokymo centre;
12. Vilniaus Naujininkų vidurinėje mokykloje.

Duomenys pradėti kaupti 2004 m., šis darbas truko 19 mėn. Iš viso surinkta 360 anketų. Anketas pildė 4 – 12 kl. mokiniai (10 – 18 metų amžiaus tarpsnis). Tai apima tris amžiaus tarpsnius: ankstyvąjį (12 – 14 m.), vidurinį (14 – 16 m.) ir vėlyvąjį (16 – 19 m.). Anketas pildė 201 mergaitė ir 159 berniukas. Tyrimo metu surinkta 3520 slengo žodžių ir 550 posakių su slengo žodžiais. Anketose pateikiama informacija apie mokinių amžių, lytį, mokyklą, gyvenamąją vietą, tėvų išsilavinimą.

Magistro darbą sudaro pratarmė, įvadas ir penki skyriai. Pratarmėje nurodoma darbo tikslas, tyrimo metodai, darbo uždaviniai. Įvade apžvelgiami teoriniai slengo studijų pagrindai, slengo samprata Lietuvos ir užsienio lingvistikoje. Pirmajame, antrajame, trečiajame ir ketvirtajame darbo skyriuose apžvelgiama slengo susidarymas, kilmė, ortografijos ypatumai, stilistika. Penktajame darbo skyriuje slengas suklasifikuotas pagal labiausiai išplėtotą mokinių temų leksiką. Darbas baigiamas apibendrinančiomis išvadomis.

ĮVADAS

Kalbotyros specialistai kritiškai, nepalankiai vertina jaunuolių norą vartoti žargoninę leksiką. Sunku paaiškinti, kodėl jaunas žmogus nesiekia kalbėti taisyklinga bendrine kalba, kodėl į jaunimo kalbą labai sparčiai veržiasi įvairūs, neatitinkantys bendrinės kalbos normų žodžiai ir posakiai, vadinami slengo ir žargono žodžiais. Gali kilti įvairių klausimų: galbūt taisyklingai kalbėti paaugliams nepriimtina, ši kalba juos kausto, verčia būti nenatūraliais, galbūt jiems patrauklesnė kalba, kurioje apstu slengo ir žargono žodžių, mat vartodami šiuos žodžius jie neišsiskiria iš bendraamžių tarpo.

Psichologų požiūriu – paauglystė ypatingas periodas žmogaus gyvenime. Šiam periodui būdingi ne vien fiziologiniai pokyčiai – šiuo laikotarpiu kinta ir paauglių kalba¹.

J. Šukys teigia, kad „kovoti su paauglių ar jaunimo slengu nėra didelio reikalo: jaunieji jį visada turėjo ir turės, kad atsiskirtų nuo senesniųjų. Vėliau daugelis išauga, kaip išaugama iš trumpų kelnaičių“².

Iki šiol kalbininkai daugiausia dėmesio skyrė bendrinei kalbai tirti (fonologijai, morfologijai, sintaksei). Mažai domimasi nebendrinės kalbos vartosena ir jos bruožais. Netaisyklingos kalbos atvejus vertina neigiamai, žargoną ir slengą tapatina su vulgaria, prasčiokiška kalba, kuri doko nusistovėjusias bendrinės kalbos normas. Kalbininkai pasisako už taisyklingumą, kaip pagrindinį kalbos kultūros reikalavimą. Taigi, ilgą laiką daugumos lietuvių kalbotyros tyrinėtojų nuomone, slengas ir žargonas buvo įvardijami, kaip pavojingi kalbai reiškiniai. Tačiau šie žodžiai visuomet šnekamojoje kalboje egzistavo, jų pasitaikydavo tarp įvairaus amžiaus, lyties ir socialinės grupės žmonių, jie buvo ir yra neatsiejama šnekamosios kalbos dalis. Pastaruoju metu pasirodo straipsnių, kuriuose kalbama apie slengo ir žargono neatsiejamumą nuo bendrinės kalbos, „negalima teigti, kad slengas ir žargonas visuomenėje nevertotini, apie juos nutylėti negalima, nes tai egzistuojantys visuomenėje reiškiniai“³.

Slengo ir žargono vartojimas, žodžių reikšmės pakitimai glaudžiai susiję su socialinėmis priežastimis. Kalba yra socialinis faktas, kuris nagrinėja socialines egzistavimo sąlygas. Tyrinėja koks kalbos santykis su visuomenės sluoksniais, kokią įtaką kalbai daro jos vartotojai, vartojimo sąlygos. P. Kniūkšta teigia, kad kalbos ryšys su visuomenės gyvenimu yra labai glaudus⁴.

¹ Lapinas, O. Paauglystė – pats bjauriausias amžius?. *Psichologija Tau*. 2000: (6), 4-9.

² Šukys, J. *Kalbos kultūra visiems*. Kaunas. 2003: 28.

³ Rinkevičiūtė, V. Lietuvių kalbos paribiai ir užribiai, arba rimtai apie nerimtą. *Studentų era*. 2005: 4.

⁴ Kniūkšta, P. Pirmoji pažintis su sociolingvistika. *Literatūra ir kalba*. 1980: 12-15.

Įvairių šalių literatūroje slengo terminas apibrėžiamas nevienodai. Jis gretinamas su kitu socialinio dialekto įvardijimu – *argo* bei *žargonu*. Terminas *slengas* į lietuvių kalbą atėjo iš anglų kalbos. Anglakalbėje literatūroje jis išsitvirtinęs seniai ir įvardijamas tikslingiausiai.

Remiantis Oksfordo žodynu, *slengas* pirmą kartą paminėtas 1756 m. ir apibrėžtas kaip specialus žodynas, kurį vartoja prastos reputacijos žmonių grupė. *Slengas* – yra kasdienės reikšmės žodžiai arba išsireiškimai, kurie yra įprasti šnekamojoje kalboje, tačiau nepriimtini formaliose situacijose. Pagal vartojimą slengas skirstomas į įvairias grupes pvz., studentų, jūrininkų, dailininkų. Slengo reikšmė kito, palapsniui jis ėmė įgauti atskiroms socialinėms grupėms būdingų bruožų, bet šiandien jis nėra tiksliai apibrėžtas nei žodynuose, nei kitoje literatūroje. Bet kurie mėginimai apibūdinti slengą, kaip tam tikrą žodyną būna nesėkmingi. Todėl *slengas* dažniausiai charakterizuojamas atsižvelgiant į jo nenormalumą, žaismingumą ir nesuvaržymą.⁵

Lietuvių „Kalbotyros terminų žodyne“ *slengo* sąvoka apibrėžiama, kaip „kurios nors srities arba socialinės žmonių grupės šnekamosios kalbos elementai, kuriais tokia grupė skiriasi nuo pavyzdinės kalbos. Slengui būdingas šiurkštumas ar juokaujamas atspalvis“.⁶

„Tarptautinių žodžių žodyne“ *slengas* (angl. *slang*), anglų kalboje – žodžiai ar posakiai, vartojami tam tikrų profesijų arba klasinių tarpsluoksnių žmonių, pvz., dailininkų, jūrininkų.

„Literatūros teorijos apybraižos“ stilistikos skyriuje *slengas* apibūdinamas kaip „šnekamosios kalbos atmaina, žargoniškos prigimties kalbėjimo būdas, stačiokiškas, kandus, spalvingas, operuojantis daugybe žodžių, prasilenkiančių su literatūrinės kalbos norma, todėl vartotinas saikingai“.

J. Šukys *slengą* įvardija, kaip „kalbą su žodžiais ir posakiais, vartojamais tam tikrų profesijų (jūrininkų, sportininkų, dailininkų ir kt.) arba tarpsluoksnių žmonių – paauglių, jaunimo. Jei slengas per daug neužterštas svetimybėmis (be *krūtas vyrukas, tūsas* ir pan.), laisvuosiuose stiliuose jis toleruojamas, nes kalbą gyvina, daro spalvingesnę. Slengą kartais pavartoja rašytojai, vertėjai“.⁷

J. Pikčilingis⁸ *slengą* apibrėžia, kaip leksiką, kuri turi įvairių socialinių žymių. Kiekvienos socialinės grupės ar profesijos žmonių kalboje rasime žodžių, kuriuos sąlygoja specifiniai bei profesiniai interesai: rasime tam tikrą leksikos (bei frazeologijos) fondą.

Jei kalbama apie žodžius, turinčius tų žymių, dažniausia vartojami du terminai: „žargonas“ ir „slengas“ (*slang*). Jie apima dvi atitinkamas žodžių grupes, esančias už literatūrinės kalbos ribų: žargonybes, arba žargonizmus, ir slengo žodžius. Kaip šios dvi grupės tarp savęs santykiauja? Kuo viena į kitą panašios ir kuo skiriasi? Tvirtiesnio atsakymo dar nėra: nuomonės čia dar gerokai įvairuoja.

⁵ Oxford Advanced Learner's Dictionary, Oxford University Press, Fifth ed. 1995: 1111.

⁶ *Kalbotyros terminų žodynas*. Vilnius. 1990: 254.

⁷ Šukys, J. *Kalbos kultūra visiems*. Kaunas. 2003: 28.

⁸ Pikčilingis, J. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1975:137

Manytume, jog terminai „slengas” ir „žargonas” vartotini, norint atskirti, kas tam tikroje žodyno dalyje jau yra visuotina ir kas dar tebėra individualu.

Slengizmų, o juo labiau žargonybių nemaža esama „verstinės prigimties”. Tai dažnai įvairūs profesionalizmai – žurnalizmai, medikų, literatūros bei meno kritikų, spaustuvininkų, sportininkų, prekybininkų ir kt. Vartojami terminai ar sutermintą reikšmę turintys žodžiai arba posakiai.

Tačiau tokie ir panašūs profesionalizmai dar nėra slengas ar žargoninė leksika tikraja to žodžio prasme, nes tebeesti atskirų individų vartosenoje. Jie tik slengiško ar žargoniško žodžių arba posakių vartojimo pavyzdys.

Ką galima pasakyti apie stilistinę slengo, žargonybių bei žargonizmų vertę? Į šį leksikos sluoksnį esame pratę žiūrėti kaip į kažką perdėm neigiama: slengizmai ir žargonybės – tai žodžiai parazitai, tai kalbos šlamštas. Jų gausumas kalboje tikrai rodo žmogaus nepakankamą kalbinę kultūrą.

J. Pikčilingis⁹ teigia, kad slengas bei žargonybės yra kažkas paimta iš kalbos šiukšlyno, kažkas perdėm neigiama, kažkoks „parazitiškas” žodyno sluoksnis. Yra kalbų, kur slengas gana reikšmingas bendrinės kalbos žodžių tiekėjas. Toks jis yra anglų kalbai, į kurią iš čia atėjo didelis būrys dabar visuotinai vartojamų žodžių: *bet, bore, chap, donkey, fun, humbug, mob, odd, pinch, shabby, sham, snob, trip* iš Amerikos slengo: *graft, hitch-hiker, sawbones* ir kt. Iš slengo esama atėjusių žodžių ir į kitas kalbas.

E. Jakaitienė¹⁰ *slengą* apibrėžia, kaip liaudies šnekamosios kalbos žodžius, kurie yra už bendrinės kalbos ribų. Plačiai išplitę ir visuotinai vartojami žodžiai ir posakiai, turintys pabrėžtinį šnekamosios kalbos atspalvį ir priskiria juos prie bendratautinės šnekamosios leksikos sluoksnio. *Bendratautinę leksiką* sudaro žodžiai, kuriuos supranta ir gali vartoti visi lietuvių kalba kalbantys žmonės, nepriklausomai nuo jų gyvenamosios vietos, tarmės, profesijos ar socialinės padėties. Bendratautinės leksikos sluoksnis apima žodžius, kurie gali būti vartojami ir bendrinėje, ir liaudies šnekamojoje kalboje.

A. Pupkis¹¹ slengą neišskiria, kaip atskirą leksikos sluoksnį. Jį tapatina su prasčiokiška, žargonine kalba. Prasčiokišką kalbą jis priskiria aukštojo mokslo neturintiems (aukštasis – neaukštasis mokslas kaip bendrinės šnekamosios privačios ir prasčiokiškos kalbos skiriamasis požymis) žmonės, galintys bendrauti tik vienu kodu (bendrinės kalbos jie nemoka). Prasčiokiška kalba ribojasi su įvairiomis žargono atmainomis. Žargonas neturi išplėtotos visų kalbos lygmenų struktūros. Jis daugiausia ribojasi specialiu žodynu ir kartais specifine garsine raiška (tartimi). Žargono atsiradimo

⁹ Pikčilingis, J. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1975: 142

¹⁰ Jakaitienė, E. *Leksikologija*. Vilnius. 1980: 66

¹¹ Pupkis, A. *Kalbos kultūros studijos*. Vilnius. 2005: 22

bazė yra kokia nors bendra veikla. Tai ne vien socialinis ir ne kultūrinis poreikis, o noras pasakyti įtaigiau, savičiau, neįprasčiau. Žargonai vienas iš kito skolinasi priemonių, ypač gausiai imasi iš kitų kalbų ar tos pačios kalbos vartojimo atmainų (pavyzdžiui, tarmių). Čia vyrauja reikšmių perkaita, savotiška žodžių daryba (dažniausiai trumpinimas, garsinis pamėgdžiojimas) ir kt. <...> žargonas plėtojasi ne geografiškai, o profesiskai, t.y. tam tikrose žmonių veiklos srityse.

Prie šios kalbos vartojimo atmainos priskiriamas *slengas*. Lietuvių kalboje jis neturi ilgesnės tradicijos. Lietuvių „Kalbotyros terminų žodyne“ pateikiamas *slengo* apibrėžimas nėra pakankamai tikslus, kad būtų galima tvirčiau apibūdinti žargono, argo ir slengo skirtumus.¹²

Kartais žargonai (ir argo) nelaikomi savarankiška kalbos vartojimo atmaina ir priskiriami prie socialinių tarmių (sociolektų) paprastai dėl, to kad neturi savarankiškos visų lygmenų struktūros. Sociolektai būtų kurio nors socialinio sluoksnio (profesiškai nesudėtingo darbo darbininkų „juodadarbių“, aukšto technizuoto darbo darbuotojų, ūkininkų ir pan.) kalba.¹³

Manytume, jog terminai „slengas“ ir „žargonas“ vartotini, norint atskirti, kas tam tikroje žodyno dalyje jau yra visuotina ir kas dar tebėra individualu. Šį ar bent panašų skirtumą linkę išvelgti ir kiti autoriai: O. Achmanova, I. Arnold, I. Galperinas ir kt.

Tad *žargonas* – tai profesinis ar socialinis slengas, tai šnekamoji kalba, besiformuojanti kurioje specialioje srityje.

Slengas – žargoniškos prigimties žodžiai, peržengę socialines ir profesines ribas: pvz.: *šnaibė* (degtinė), *blatas* (pažintys), *bachūras* (vaikinas) ir kt.

E. Jakaitienė teigia, kad „sunku išžiūrėti aiškias šių terminų vartojimo ribas (terminas *žargonas* vartojamas pavadinti socialiai ribotesnės grupės leksikai, o *slengas* – žodžiams, peržengusiems profesines ar socialines ribas)“.

J. Šukys taip pat šį reiškinį linkęs vadinti apskritai žargonu, nes „šie dalykai susipynę ir aiškių ribų nėra“.¹⁴

I. Arnold *slengą* apibrėžia, kaip „žodžius bei posakius, turinčius pabrėžtinį šnekamosios kalbos atspalvį, šiurkštokus arba pajuokiamuosius žodžius, neapdorotus literatūrinėje kalboje. Slengo žodžiai visuomet esą visuotinai vartojamų žodžių sinonimai. Jie vartojami, norint pasakyti sąmojingai, pritrenkti išraiškos naujybe, patraukti dėmesį, pasipuikuoti, stengiantis parodyti savo panieką arba abejingumą tam, apie ką kalbama, sušvelninti arba, atvirkščiai, sustiprinti nemalonų įspūdį, vengiant nuvalkiotų arba pakilių frazių, pereinant į famileresnę toną.

¹² Kalbotyros terminų žodynas. Vilnius. 1990: 254.

¹³ Pupkis, A. *Kalbos kultūros studijos*. Vilnius. 2005: 24

¹⁴ Šukys, J. *Kalbos kultūra visiems*. Kaunas: 27.

Skirtingai nei kiti kalbotyros specialistai, V. Vitmenas šį nenorminį kalbos reiškinių toleruoja, „Slengas yra sveika tėkmė arba išsiveržimas tų visą laiką kalboje gyvų procesų, kurių metu į paviršių išplaukia putų ir dėmių, dažniausiai pasirodančių ir dingstančių, bet ne taip retai pasiliekančių ir įsitvirtinančių. Tuos žodžius reikia surinkti – tiek blogus, tiek gerus. Daugelis tų blogų žodžių esti puikūs“. Tad į slengą ir žargonybes reikėtų pasižiūrėti diferencijuotai: vienur jie kalbą labai užteršia, kitur daro kalbą stilingesnę, ekspresyvesnę.

Apibendrinant galima teigti, kad „iš esmės slengas – tai riba, kuri aiškiai pabrėžia skirtumus tarp jaunimo ir senų žmonių.

Trumpai tariant, slengo leksema – tai tas pats kaip slengo išsireiškimai, kurie nepastebimai patenka į gyvąją kalbą, kuomet jaunoji karta stengiasi į viešumą „iškelti“ savo vertybes ir nuostatas, kurios yra visiškai priešingos vyresniajai kartai“¹⁵.

Finegan (1994, 373) slengą apibūdina kaip kalbos pajvairinimo – elementą „naudojamą ypač neformaliuose pokalbiuose“.

Pasak Eble (1996, 116) yra išskiriamos trys slengo funkcijos:

1. Išreikšti nenormalumą (laisvumą);
2. Nustatyti grupės narių bendravimą bei santykius;
3. Išreikšti nepritarimą jau nustatytam autoritetui.¹⁶

Taigi kyla daug įdomių klausimų, kaip kalba funkcionuoja visuomenėje. S. Romaine teigia, kad neatsiejamas tikslas yra aiškinti, kodėl kalba neatsiejama, esminė socialinė konstrukcija.¹⁷

E. Jakaitienė¹⁸ teigia, kad leksikografų dėmesį jau senokai traukia ta gyvosios kalbos leksikos dalis, kuri lieka už kalbos normų ribų, laikoma lyg žemesnio lygio, netinkanti viešajam bendravimui, ignoruojama ar net draudžiama vartoti.

Bandymų pateikti tokią leksiką žodynų forma būta jau XIX a. 1808 m. Prancūzijoje pasirodė nežinomo autoriaus žodynas „*Dictionnaire du bas-langage*“ (žemojo stiliaus kalbos žodynas“), kurio pavyzdžiu vėliau buvo leidžiami panašūs kiti prancūzų šnekamosios kalbos žodynai. Panašiu laiku vienas po kito radosi įvairių rusų visuomenės sluoksnių vartojamų žodžių sąvadai bei jų aiškinimai.¹⁹

Lietuva skirtingai nei kitos šalys, tokio žodyno neturi. Šiuo nenorminės kalbos reiškiniu pradeda domėtis Lietuvos kalbotyros tyrinėtojai, taigi lietuviško žargono ir slengo stebėjimas ir tyrimas tik prasideda.

---

¹⁵ Robert L. Moore. Rolins College. *Slang definitions*. 2004: 61.

¹⁶ Ten pat. 2004: 61.

¹⁷ Suzanne Romaine. *Language in Society. An Introduction to Sociolinguistics*. Oxford.. 2004: 4

¹⁸ Jakaitienė, E. *Leksikografija*. Vilnius. 2005: 254

¹⁹ Ten pat. 254

Pastaruoju metu E. Zaikauskas pradėjo kurti bendrą žargonų duomenų bazę, t.y. rengti būsimą lietuvių kalbos žargono žodyną (lietuvių k. žargono, keiksmų ir kitų paribinių reiškinių: pravardžių, užrašų ant sienų ir t.t.). Žodyną, fiksuojančią nenorminės (nestandartinės, substandartinės) kalbos leksiką, ypač padaugėjo pastaraisiais dešimtmečiais. Mat vis labiau įsitikinama, kad šis leksikos sluoksnis – gyvo kalbos organizmo dalis, kuri gyvavo, gyvuoja ir gyvuos nuolat atsinaujindama, nugalėdama draudimus ir užtvaras. Taigi, pamažu atsisakant minties, kad tokie leksikai priklausantys žodžiai yra kalbos piktžolės, kurias reikia su šaknimis išrauti, vis dažniau sudarinėjami žargono, tabu žodžių, keiksmazodžių, eufemizmų ir kitokie žodynai. Lietuvoje dar tik kaupiama medžiaga didelės apimties žargono žodynui (darbo vadovas *E.Zaikauskas*).

Lietuvoje tokia padėtis susiklostė iš dalies dėl to, kad tarybinėje santvarkoje žargonas buvo ne tik neigiamas kalbos, bet ir neigiamas socialinis reiškinys, nes žargonas – valdžios nekontroliuojamos kultūros kalba, taigi nuo jo privalėjo atsiriboti mokslininkai. Keliasdešimt metų socialistinės santvarkos suformavo požiūrį, esą žargonas nevertas mokslininkų dėmesio, ir šio požiūrio ne taip lengva atsikratyti net tada, kai pati santvarka jau kada sugriuvusi. Antra vertus, daugiau kaip šimtmetį pagrindinis gramatikų, leksikologų, leksikografų tyrimų objektas buvo tarmės, jas siekta kuo geriau aprašyti ir ištirti, o žargonui gal tiesiog pritrūkę jėgų ir pajėgų. Pastaruoju metu, kada visuomenėje gerokai padidėjo socialinių mokslų svarba, vis labiau išryškėja būtinybė aprašyti ir tirti lietuvių kalbos žargoną, pirmiausia kaip socialinį reiškinį, kartu ir kaip kalbos fenomeną²⁰.

Šis reiškinys visuomenėje įsitvirtinęs, neišvengiamas ir sparčiai progresuojantis. Slengo žodžiai skverbiasi į šnekamąją kalbą, ypač jaunų žmonių, pagyvina ją, kuri sustabarėtų be natūralaus vartotojų dalyvavimo kalbokūros procese (sustabarėjusi kalba yra mažiau vertinga ir mažiau funkcionali ne gyva, nuolat atsinaujinanti kalba).²¹

---

²⁰ Zaikauskas, E. Bausti negalima pasigailėti. Prieiga per Internetą: <http://www.flf.vu.lt/lkk/Apie%20zargona.htm>

²¹ Ten pat.

1. SLENGO SUSIDARYMAS

Slengo žodžių ir posakių daryba aptariama remiantis pagrindiniais bendrinės lietuvių kalbos žodžių darybos būdais.

Kalba, kol ji gyva ir eina svarbiausia visuomenės narių bendravimo priemone, pamažu vis kinta. Tie kitimai iš karto apima tik labai nežymią visos kalbos dalį ir reiškiasi atskirų elementų išnykimu, pasikeitimu ar atsiradimu. Iš visų kalbos kitimų sparčiausias ir lengviausias pastebėti yra naujų žodžių atsiradimas²².

Kiekvienoje kalboje žodžiai sudaromi pagal tai kalbai būdingus žodžių darybos būdus. Tačiau tam tikri žodžių darybos būdai, ypač giminiškose kalbose, gali būti panašūs arba bendri.

Stipri kitos kalbos įtaka, padedanti vietoj savo žodžio įsigalėti ištisai svetimam ar tik pastarojo pavyzdžiu sudarytam žodžiui, - tai irgi viena iš ekstralingvistinių leksikos naujinimo priemonių.

Pagrindiniai darybos būdai. V. Urbutis išskiria keturis pagrindinius lietuvių kalbos žodžių darybos būdus:

1. Sufiksacija, duodanti priesagų vedinių;
2. Prefiksacija, duodanti priešdėlių vedinių;
3. Paradigm(iz)acija (fleksinė derivacija), duodanti galūnių vedinių;
4. Kompozicija, duodanti dūrinių²³.

Pirmieji trys būdai sinchroninėje žodžių daryboje dažnai vadinami bendru derivacijos vardu. Kitaip sakant, žodžių daryba pirmiausia skirstoma į derivaciją (vedybą) ir kompoziciją (dūrybą), o dariniai atitinkamai į vedinius (derivatus) arba išvestinius žodžius dūrinius (kompozitus) arba sudurtinius žodžius. Šitokia dvinarė klasifikacija pirmiausia remiasi pamatinių žodžių skaičiumi: iš vieno savarankiško žodžio padaryti dariniai laikomi vediniais, iš dviejų (kartais ir daugiau) savarankišku žodžių – dūriniais²⁴.

Kaip susidaro slengo žodžiai, darbe nagrinėjama remiantis bendrinės lietuvių kalbos žodžių darybos principu ir vadovaujama V. Urbučio „Žodžių darybos teorija“.

---

²² Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 27

²³ Ten pat: 283

²⁴ Ten pat: 283

Kaip ir bendrinės lietuvių kalbos žodžiai, taip pat slengo žodžiai ir posakiai sudaromi žodžių darybos būdu. Tyrime slengo žodžių susidarymo analizei taikomi pagrindiniai bendrinės lietuvių kalbos žodžių darybos būdai:

1. Sufiksacija, duodanti priesagų vedinių;
2. Prefiksacija, duodanti priešdėlių vedinių;
3. Paradigm(iz)acija, (fleksinė derivacija), duodanti galūnių vedinių;
4. Kompozicija, duodanti dūrinių.

Šiame skyriuje aptariama slengo žodžių vedinių, dūrinių ir junginių susidarymas.

Vediniai remiasi vienu pamatiniu žodžiu. Yra priesagų, priešdėlių ir galūnių vedinių²⁵.

1.1. Priesagų vediniai

Lietuvių kalboje priesaga palyginti retai, tiksliai nekaitomuose žodžiuose, gali viena eiti darybos formantu. Dažniausiai ji formantą sudaro kartu su galūne <...>. Svarbiausiu (pagrindiniu) darybos rodikliu čia laikoma priesaga, o galūnė – tik šalutiniu. Dariniai sykiu su tais, kuriuose priesaga yra vienintelė darybos priemonė, vadinami priesagų vediniais, o pats darybos būdas vadinamas sufiksacija²⁶.

Slengo žodžiai daugiausia sudaromi su šiomis priesagomis (pavyzdžiuose pateiktos produktyviausios priesagos). Priesagos išskirtos kartu su galūnėmis pvz.:

(-i)ukė (-as): *mirks-iukė (-as), moksl-iukė (-as), moc-iukas, bič-iukas, med-in-ukė (-as).*

-ikė (-as): *čiulp-ikė (-as), mokykl-ikė, prez-ikas, aut-ikas, vėl-ikas, tel-ikas.*

-esnė (-is): *šustr-esnė (-is), kvail-esnė (-is), kiet-esnė (-s), buk-esnė (-is), ktūt-esnė (is).*

-olas, -onas (-a): *fizik-olas, prik-olas, brat-onas, muz-onas, pers-ona.*

-ėlė (-is): *nu-kvak-ėlė (-is), iš-tvirk-ėlė (-is), pri-čiuož-ėlė (-is), su-puv-ėlė (-is).*

-inti: *par-inti, dus-inti, niuch-inti, ap-si-fazor-inti.*

-ekas, -akas: *turist-ekas, šustr-ekas, kiet-ekas, blatn-ekas, Paul-ekas, čiuv-akas.*

²⁵ Dobrovolskis, B., Kniūkšta, P., Kučinskaitė, A., et al. *Lietuvių kalbos žinynas*. Vilnius. 2003: 80

²⁶ Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 214

Tyrimo rezultatai rodo, kad kaip ir bendrinėje lietuvių kalbos žodžių daryboje, taip pat ir slengo žodžių daryboje priesaga viena pati neina darybos formantu. Dažniausiai ji formantą sudaro kartu su galūne (pvz., *pers-ona, muz-onas*), tačiau pagrindiniu darybos rodikliu čia laikoma priesaga, o galūnę tik šalutiniu. Slengo žodžių daryboje priesaga dar įeina į tokį formantą, kurio kitas maždaug lygiavertis komponentas yra priešdėlis. Tada yra mišrusis darybos būdas- prefiksaciją sufiksaciją²⁷ (pvz., *iš-tvik-élė, pri-čiuož-élė*).

Su priesagomis sudaromi slengo žodžiai atspindi žmogaus ypatybes (išvaizdą, charakterio bruožus) ir veiksmus.

Priesaginė slengo žodžių daryba yra gana produktyvi. Priesaginiai slengo žodžių vediniai sudaro 15 %, visų surinktų slengo žodžių vedinių.

1.2. Priešdėlių vediniai

Dariniai kartu su tais, kuriuose priešdėlis yra darybos priemonė, vadinami priešdėlių vediniais, o pats darybos būdas vadinamas prefiksacija. Priešdėlis lietuvių kalbos daryboje daug dažniau, negu priesaga, vienas pats, be kitų morfemų, eina darybos formantu. Plačiausia grynos prefiksacijos pasireiškimo sfera – tai veiksmažodžių su priešdėliais daryba²⁸.

Nustatyta, kad sudarant slengo žodžius, dažniausia prefiksacijos pasireiškimo sfera – tai veiksmažodžių su priešdėliais daryba. Priešdėlinei slengo žodžių veiksmažodžių darybai būdingas sangrąžos formantas.

Priešdėliniais slengo žodžių vediniais mokiniai dažniausia įvardija, nusako veiksmus.

Rečiau prefiksacija pasireiškia su dalyviais, būdvardžiais ir vienetiniai atvejai su daiktavardžiais.

Produktyviausi priešdėliai **pa-**, **ne-**, **pri**.

Pa- *pa-bazarinam, pa-si-tūsinam, pa-niuchink, pa-si-dūrinam, pa-sikėlė, pa-moinas, pa-pletkavot, pa-varo, pa-si-nerk, pa-šol, pa-davalka.*

Ne- *ne-baldėlink, ne-virškinu, ne-taršk, ne-si-kelk, ne-už-knisk, ne-si-parink, ne-tikęs, ne-virškinu.*

²⁷ Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 214

²⁸ Ten pat: 220

Pri- *pri-plaukęs, pri-čiuožęs, pri-kolnas, pri-kolinam, pri-liuobęs, pri-durkas, pri-lupęs, pri-sišikęs.*

Mažiau produktyvūs, tačiau mokinių slengo leksikoje dažni priešdėliai **už-, iš-, ap-, į-**.

Už- *už-knisa, už-pisa, už-si-kačialinęs, už-dusk, už-si-čiaupk.*

Iš- *iš-graužk, iš-plūdo.*

Ap- *ap-si-traukė, ap-si-fazorino, ap-si-šiko.*

Į – *į-kalti, į-piešti.*

Tyrimo rezultatai rodo, kad priešdėlinė slengo žodžių daryba nėra produktyvi. Priešdėliniai slengo žodžių vediniai sudaro 10 %, tirtų slengo žodžių vedinių.

1.3. Galūnių vediniai

Dariniai, kurių formantą sudaro tik galūnė, vadinami galūnių vediniais, o pats darybos būdas paradigm(iz)acija (fleksinė derivacija)²⁹.

Galūnė gali įeiti į darybos formantą, kurio kitas komponentas yra arba priesaga, arba priešdėlis, buvo minėta. Taip pat galūnei žymus vaidmuo ir dūrinių daryboje (žr. 1.1.1.4. kompozicija (dūriniai)).

Galūninė slengo žodžių daryba gana produktyvi, ji sudaro 35 %, tirtų slengo žodžių vedinių. Produktyviausios slengo žodžių darybos galūnės: **-as, -ė, -is, -ius**, pvz.:

-as (-a): *krūt-as, kaif-as, fors-as, tūs-as, riebal-as, grauž-as, lop-as, maur-as, pydar-as, daun-as, gluš-as, čiuvak-as, debil-as, elem-as, šam-as, vėpl-a, žertv-a, hat-a, glind-a, skatin-a, kobra, kūrv-a, padl-a.*

-ė: *kal-ė, kliš-ė, šūl-ė, debil-ė, blondin-ė.*

-is: *kaš-is, pūk-is, manc-is, škuc-is, šlub-is, bajer-is, krul-is.*

-ius: *šikn-ius, smirdal-ius, rūkal-ius, raiš-ius, snargl-ius.*

1.4. Kompozicija (dūriniai)

Dūrinių abu sandai remiasi savarankiškais žodžiais, kuriuos tarpusavy jungia sintaksiniai santykiai. Kalbos moksle jau nuo seniausių laikų įprasta tarp dūrinio sandų matyti iš esmės tuos pačius

²⁹ Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 220

santykius, kaip ir tarp savarankiškų žodžių atitinkamame žodžių junginyje. Laikantis tokio požiūrio, konstatuojama, kad daugumos dūrinių vienas sandas (dažniausiai pirmasis) apibrėžia, determinuoja kitą sandą, ir tokie dūriniai vadinami determinatyviniais (determinaciniais)³⁰. Taip pat dūrinio daryba gali remtis dviejų žodžių junginiu.

Slengo žodžių daryboje kompozicinis darybos būdas yra gana produktyvus, jis sudaro 15 % visų slengo žodžių vedinių.

Tyrimo rezultatai rodo, kad daugiausia daroma sudurtinių daiktavardžių, būdvardžių su daiktavardžiais, veiksmažodžių su daiktavardžiais; kitos slengo žodžių dūrinių konstrukcijos yra retos, neaptikta dūrinių konstrukcijų su nekaitomais žodžiais.

Didesnė slengo žodžių dalis sudaroma, remiantis dviejų žodžių junginiu. Šie junginiai mokinių vartojamoje kalboje yra gana populiarūs, įdomūs, jie įmantriai, įvairiai sudaromi ir dažnai vartojami. Produktiviausi žodžių junginiai yra veiksmažodžiai su daiktavardžiais, būdvardžiai su daiktavardžiais ir daiktavardžiai su daiktavardžiais.

Daugiausia slengo žodžių dūrinių ir junginių sudaroma: daiktavardžiai su daiktavardžiais, būdvardžiai su daiktavardžiais veiksmažodžiais su daiktavardžiais. Dūriniai su kitomis kalbos dalimis labai reti, pvz.: skaitvardžiais; nekaitomomis kalbos dalimis, pastebėti tik atskiri atvejai.

Daugiausia slengo žodžių junginių sudaroma su veiksmažodžiu ir daiktavardžiu. Tai produktyviausias slengo dūrinių atvejis. Šiuo būdu mokiniai įvardija atliekamus veiksmus. Veiksmų įvardijimas labai įvairus; pradedant neutraliais, vaizdžiais ir baigiant vulgariais, įžeidžiamojo pobūdžio veiksmų įvardijimais.

Veiksmažodis + Daiktavardis (V + D)

Skėlėm bazarą (skelti + bazaras = „juokauti“), šluojam gatves (šluoti + gatves = „vaikštinėti be tikslo gatvėmis“), nepjauk grybo (nepjauti + grybas = „nemeluok“), čiulpk bybį (čiulpti + bybį = „orališkai santykiauti“), čiulpk dešrą (čiulpti + dešra = „orališkai santykiauti“), pagavom kablį (pagauti + kablys = „gerti alchogolinius gėrimus“), dėjau bybį (dėti + bybį = „viskas vienodai“), važiuoja stogas (važiuoti + stogas = „protinis pervargimas“), varom autiku (varyti + autikas = „važiuoti autobusu“), sveika cielka (sveika + cielka = „pasisveikinimas“), trauk skydą (traukti + skydas = „pasišalink“), čiulpk kale (čiulpti + kalė = „paniekinamas prašymas orališkai santykiauti“),

³⁰ Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 173

knaisiojuos net'e (*knaisiotis* + *net'as* –*internetas*- = „naršyti po internetą“), *paniukink pažastį* (*paniukink* + *pažastį* = „pauostyk pažastis“), *vilkolakis* (*vilkas* + *laksto* = „mokytojo pravardė“), *užlipo ant galvos* (*užlipti* + *galva* = „pažeminti“), *negaudau stiliaus* (*negaudyti* + *stilius* = „neatsižvelgti į mados reikalavimus“), *nenoriu į machanę* (*nenorėti* + *machanė* = „nenori įsivelti į nemalonumus“), *voliojam durnių* (*volioti* + *durnius* = „nieko neveikti“), *kepti suoloje* (*kepti* + *suolas* = „sėdėti mokyklos suoloje“), *nebėr time* (*nėra* + *laikas* = „nėra laiko“), *zdarov seni* (*sveikas* + *senis* = „pasisveikinimas“).

Kiti, ne mažiau produktyvūs dūrinių sudarymo būdai- būdvardis su daiktavardžiu ir daiktavardis su daiktavardžiu. Šiais dūriniais mokiniai nurodo tam tikrų sąvokų ypatybes; šiomis sąvokomis daugiausia mokiniai apibūdina savo bendraamžius, mokytojus, įvairius reiškinius. Šios rūšies dūriniai yra įvairiausio pobūdžio; nuo įžeidžiamojo, vulgaraus iki neutralaus.

Būdvardis + Daiktavardis (B + D)

Oranžinė mergytė (*oranžinė* + *mergina* = „mergina, oranžiniai dažytai plaukai“), *vriedna boba* (*vriedna* + *boba* = „bloga moteris“), *bengalas stilius* (*bengalas* + *stilius* = „nevykęs aprangos stilius“), *natūralus čirvas* (*natūralus* + *čiuvas* = „paprastas vaikinai“), *plaukuota koja* (*plaukuota* + *koja* = „moteris, plaukuotomis kojomis“), *šustžertva* (*šustra* + *žertva* = „įžūli, vulgari, prastos reputacijos mergina“), *paprasts geizs* (*paprastas* + *geizas* = „paprasti drabužai“), *kiets bacūrs* (*kietas* + *bachūras* = „šiuolaikinis vaikinai“), *meniška siela* (*meniška* + *siela* = „meniškas žmogus“).

Daiktavardis + Daiktavardis (D + D)

Pienburnis (*pienas* + *burna* = „mažas žmogus“), *picaveidis* (*pica* + *veidas* = „raupsuotas veidas“), *pimpagalvis* (*pimpalas* + *galva* = „nevykęs žmogus“), *pydermenas* (*pyderas* + *menas* = „dažnai lytiškai santykiaujantis žmogus“), *strazdabybiakiaušis* (*strazdanos* + *bybis* + *kiaušinis* = „iškrypęs jaunuolis“), *arkliasubinė* (*arklys* + *subinė* = „neišvaizdi mergina“).

Amazonių miškas (*amazonės* + *miškas* = „moteris, plaukuotomis kojomis“), *džiunglių berniukai* (*džiunglės* + *berniukai* = „jaunuoliai, gyvenantys kaime“), *Vanda panda* (*Vanda* + *panda* = „mokytojos pravardė“), *vaginių šaika* (*vagina* + *šaika* = „prastos reputacijos merginos“), *vokiečių*

avigalvis (*vokiečiai* + *avis* + *galva* = „nevykęs jaunuolis“), *aborto liekana* (*abortas* + *liekana* = „nevykęs (-usi) jaunuoli (-ė)“), *durnių laivas* (*durnių* + *laivas* = „nevykę žmonės“).

Atlikus tyrimą aptikta ir mažiau produktyvių slengo dūrinių atvejų (būdvardžių su daiktavardžiais, veiksmažodžių su daiktavardžiais, veiksmažodžių su būdvardžiais. Skaitvardžių su daiktavardžiais tik vienas atvejis).

Būdvardis + Daiktavardis (B + D)

Mažvaikis (*mažas* + *vaikas* = „mažas vaikas“), *ilgakojinė* (*ilga* + *kojinė* = „mergina, ilgomis kojomis“), *storašiknė* (*stora* + *šikna* = „mergina, storu užpakaliu“), *pienburnis* (*pienas* + *burna* = „mažas žmogus“), *rūgpienė* (*rūgštus* + *pienas* = „mergina, susiraukysiu veidu“).

Veiksmažodis + Daiktavardis (V + D)

Čiulpiadriežiukas (*čiulpia* + *driežiukas* = „orališkai santykiaujantis žmogus“), *kulverstukas* (*kūlis* + *verstis* = „mažas, guvus žmogus“).

Veiksmažodis + Būdvardis (V + B)

Dėjau skersą (*dėti* + *skeras* = „visiškai nesvarbu, vis vien“), *užknisa juodai* (*užknisti* + *juodas* = „kažkuo labai nepasitenkinti“), *čiuožk stora* (*čiuožti* + *stara* = „pasišalink stora mergina“), *kiec esi* (*kietas* + *esi* = „stiprus esi“), *valink ryža* (*valinti* + *ryža* = „pasišalink ryža mergina“), *krūtai varo* (*krūtas* + *varyti* = „gerai ką nors daro“), *gerai veža* (*geras* + *vežti* = „gerai nuteikia“).

Skaitvardis + Daiktavardis (S + D)

Triplaukė (*trys* + *plaukai* = „žmogus retais plaukais“).

1.5. Kiti darybos būdai. Slengo žodžių trumpinimas

Be pagrindinių slengo žodžių darybos būdų dar atskirai galima būtų paliesti žodžių ir žodžių grupių trumpinimo santykį su slengo žodžių daryba. V. Urbutis teigia, kad su žodžių daryba neturi nieko bendra tokie grafiniai sutrumpinimai, kuriais tesiekama trumpiau užrašyti dažnai kartojamą žodį (ar žodžių grupę) ir kurie skaitomi tarsi (nepatrumpinti) užrašymai³¹.

Trumpiniai susidaro šnekamojoje, dažnai žargoninėje kalboje, praleidžiant jau esamo žodžio dalį, plg. *specas* (:specialistas). Savo loginiu turiniu trumpinys paprastai nesiskiria nuo ilgojo žodžio, tačiau skiriasi vartojimu. Jis atsiranda ne kaip norminis bendrinės kalbos žodis ir, net išeidamas iš pirmykštės siauros vartojimo sferos, dažniausiai išlaiko šnekamosios kalbos žargoninio žodžio atspalvį. Taigi, trumpinimas, tai garsų išmetimas iš žodžių, nekeičiant jų reikšmės³².

Atlikus tyrimą, galima pastebėti, kad mokinių vartojamuose slengo žodžiuose gausu įvairiausių trumpinimų. Didžiausią dalį trumpinių sudaro bendriniai žodžiai, vardai, pavardės (trumpinami ne tik bendraamžių vardai ir pavardės, bet ir didelė dalis mokytojų vardų bei pavardžių), su mokykla susiję žodžiai. Dažniausia tokie trumpinimai vartojami draugų tarpe, jais siekiama pritapti prie grupės narių, parodyti, kad neišsiskiri iš bendraamžių tarpo, siekiant laiko ekonomijos, kompaktiškumo. Taip pat, galima teigti, kad trumpiniais jaunuoliai siekia sustiprinti emocines išgales; daryti šnekamąją kalbą gyvesnę, patrauklesnę, išsiskirti iš suaugusiųjų tarpo. Pastebėta, kad trumpinius mokiniai vengia vartoti girdint suaugusiems, ypač mokytojams.

Trumpiniai sudaro 20 % tirtų slengo žodžių.

Mokiniai trumpina ir verčia slengo žodžiais bendrinius (su mokykla, laisvalaikiu, sportu, laisvalaikiu susijusius) žodžius, vardus ir pavardes.

1. Bendrinių žodžių trumpiniai

Fūlē (:futbolas), *kašis* (:krepšinis), *autikas* (:autobusas), *busas* (:autobusas), *mikrobas* (:mikroautobusas), *mocas* (:motociklas), *Paslikas* (:Peslikas), *telikas* (:televizorius), *pardė* (:parduotuvė).

³¹ Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 297

³² Ten pat: 300

2. Vardų trumpiniai

Dangė (:Danguolė), *Robis* (:Robertas), *Romka* (:Romualdas), *Renčė* (:Regina), *Dovka* (:Dovilė), *Karolė* (:Karolina), *Skirma* (:Skirmantė), *Jurka* (:Jūratė), *Gintė* (:Gintarė).

3. Su mokykla susijusių žodžių trumpiniai

Informė (:informatika), *matkė* (:matematika), *mokšė* (:mokykla), *chemikė* (:chemijos mokytoja), *kompas* (:kompiuteris).

4. Pavardžių trumpiniai

Šidla (:Šidlauskas), *Stepaška*, *Stiopka* (:Stepanovas), *Maksimka* (:Maksimovas), *Peslekas* (:Peslikas).

5. Inicialai (akronimai).

Atskirai galima išskirti kitą reiškinį, būdingą mokinių slengo darybai; kai žodžiai trumpinami ir paverčiami inicialais ar dar kitaip vadinamais akronimais. Pagal V. Urbutį, *akronimą sudaro į sudėtinį pavadinimą įeinančių žodžių pirmosios raidės. Akronimai – tai sudėtinių pavidalų pakaitalai, tačiau pastarieji tikri žodžiai nėra*³³.

Paauglių vartojamoje leksikoje tokio pobūdžio trumpiniai užima ypatingą vietą, jie yra populiarūs. Inicialai traukia jaunuolių dėmesį labiau, nei be šių įmantrybių užrašyti žodžiai. Mokiniai didžiosiomis raidėmis užrašo sutrumpintus žodžius, dažnai juos vartoja kaip inicialus. Šių trumpinių, inicialų reikšmė suvokiama tik rašančiųjų tarpe. Be to, jais siekiama laiko ekonomijos. Šį reiškinį teoriškai apibrėžti negalima, nes ne visuomet į sudėtinį pavadinimą įeinančių žodžių pirmosios raidės sudaro inicialus.

Galima pastebėti šiuose trumpiniuose vartojamus, vis populiarėjančius anglų kalbos simbolius. Taip pat būdinga įvairių punktuacijos variacijų, kurių jokia teorija negalima apibrėžti. Tai galima sieti su naujų technologijų pažanga. Trumpiniai labai populiarūs „nes reikia taupyti laiką ir praleisti tai, kas

³³ Urbutis, V. *Žodžių darybos teorija*. Vilnius. 1978: 297

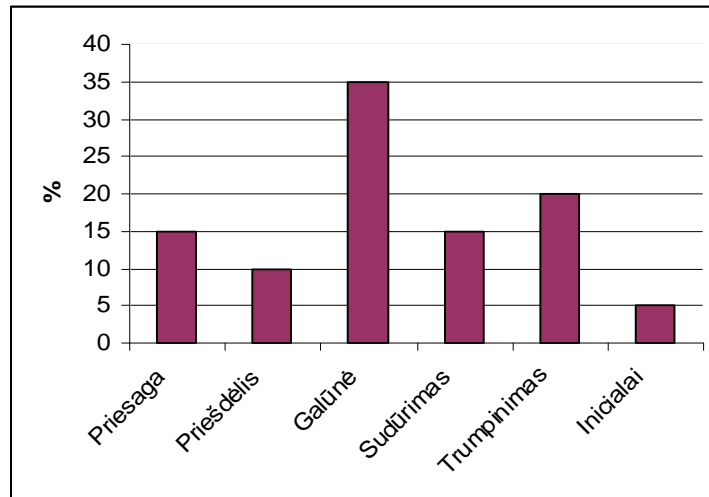
savaime suprantama”.³⁴ Inicialai sudaromi įvairiai: gali būti jungiamos tam tikros dažnai vartojamos frazės pirmųjų žodžių raidės, atskirų raidžių kombinacija, įvairūs angliški, mokinių tarpe gerai žinomi žodžiai. Inicialai užrašomi lietuvių ir anglų kalbomis, jie sudaro 5 % surinktų slengo žodžių.

1. Angliškos reikšmės inicialai (arba inicialai su angliškais rašmenimis)

FY (:fuk you), COOL (:gerai), PX (:poxui), FUCK YOU, OK (:okey, gerai), EXIT’AS.

2. Lietuviški inicialai

ŽAS (:žertva ant smūgio), BKN (:eik ant trijų raidžių, blet, kūrva, naxui), ČB (:čiulpk b...), NŽN (:nežinau), LB (:labas), NLB (:nelabai), JĖĖ (:jėga), SMS (:žinutė) NET’AS (:internetas), DJ Stepas.

1 pav. Slengo susidarymo diagrama

³⁴ Ryklienė, A. *Lituanistika*. Lietuvių kalba internete: automatiškai kartojami elektroninio laiško elementai. 2001. 2 (46): 76

2. SLENGO KILMĖ

Šiame skyriuje apžvelgiama bendrinės lietuvių kalbos žodžių ir žargono kilmė, trumpai apibrėžiama slengo leksika vartojimo sferų požiūriu. Žodžių ir žargono kilmės problema, lietuvių kalbos leksika vartojimo sferų požiūriu, pristatoma remiantis lietuvių kalbotyros mokslininkų tyrinėjimais.

Lietuvių kalbos leksika kilmės požiūriu

Kalbos žodyno kitimo priežastys esti įvairios. Ieškoti naujų žodžių, naujų raiškos būdų mus nuolat verčia besikeičiantis gyvenimas: atsiranda naujų sąvokų, naujų reiškinių.

Ypač daug naujų žodžių atsiranda plėtojantis mokslui ir naujoms technologijoms. Paprastai nauji reiškiniai ar daiktai keliauja per pasaulį su savo pavadinimu. Taip į įvairias kalbas ateina nemaža svetimų, tarptautinių žodžių.

Ne visos kalbos jiems vienodai palankios. Kalbos, kuriomis kalba šimtai milijonų žmonių, lengvai priima iš kitur atkeliavusį žodį. Mažesnės tautos elgiasi atsargiau, įsileidžia tik tuos žodžius, be kurių iš tiesų sunku apsieiti. Tai dažniausiai esti įvairių mokslo ar technikos sričių terminai.

Plūstelėję tarptautiniai žodžiai gali užgožti visa, kas sava. O juk kalba – vienas iš ryškiausių tautos savitumų.

Nevienodi yra kalbos žodžiai ir kilmės atžvilgiu. Vieni jų – savi, kiti – svetimi, pasiskolinti iš kitų kalbų. Todėl pagal tai, ar žodžiai susikurti pačių kurios nors kalbos atstovų, ar perimti iš kitų kalbų, išsiskiria du pagrindiniai leksikos sluoksniai: savoji ir skolintinė leksika. Kiekybinis šių dviejų sluoksnių santykis kiekvienoje kalboje yra kiek kitoks, ir jis priklauso nuo nelingvistinių (ekstralingvistinių) aplinkybių, tam tikra kalba kalbančios tautos ekonominio, politinio ir ypač kultūrinio bendravimo su kitomis tautomis³⁵.

---

³⁵ Palionis, J. *Kalbos mokslo pradmenys*. Vilnius. 1985: 199

Žargono žodžių kilmė

Lietuvių kalboje vartojami žargono žodžiai kilmės požiūriu labai nevienodi. Dauguma jų – fonetiškai ir morfologiškai asimiliuotos svetimybės (barbarizmai, hibridai), pvz.: *chebra* „draugu, bičiulių būrys“, *figovai* „prastai, blogai“, *fuginti* „bėgti“, *kabakas*, *knaipe* „kavinė“ ir t.t.

Kitos žargonybės – perdirbti ar sutrumpinti tarptautiniai žodžiai, pvz.: *biblė* „biblioteka“, *egzas* „egzaminas“, *ciza* „cigaretė“, *kolis* „kolokviumas“ ir t.t.

Kartais žargonybių pasidaroma ir su lietuviškomis darybos priemonėmis, jas nelaukta ar net neleistinai jungiant ar derinant, pvz.: *auklyba*, *auklėša* „auklėtoja“, *bičas* „bičiulis“, *dėstytuvas* „dėstytojas“ ir t.t.

Iš kitų išsiskiria vadinamosios semantinės žargonybės. Tai bendratautiniai žodžiai, vartojami savotiška žargonine reikšme, pvz.: *ardytis* „iš kailio nertis, labai stengtis“, *būda* „mokykla“, *kirvis* „griežtas mokytojas ar dėstytojas“, *šakės* „baigta, galas, prapultis“ ir t.t. Šio tipo žargonybės, saikingai ir vietoje vartojamos, iš tiesų, pagyvina, pajvairina kalbą. Galima dar paminėti ir keletą ekspresyvių studentišku žargoninių frazeologizmų: *be prošvaisčių* „beviltiška“, *nešti mulką* „bėgti, nešdintis“, *sumesti skudurus* „susidraugauti arba susituokti“ ir t.t.³⁶

2.1. Slengo žodžių leksika kilmės požiūriu

Atlikus tyrimą, kilmės požiūriu slengo leksiką taip pat galima suskirstyti į du sluoksnius :

1. savąją slengo leksiką,
2. skolintinę slengo leksiką.

2.1.1. Savieji slengo žodžiai

Savieji slengo žodžiai, kaip ir bendrinės lietuvių kalbos žodžiai, kilmės požiūriu taip pat nėra vienodi. Kalbant apie savųjų slengo žodžių kilmę galima išskirti dvi grupes: tai senuosius slengo žodžius (žinomus ir egzistavusius nuo seno) ir naujuosius (sudarytus iš senųjų ir naujai sudarytus). Savųjų slengo žodžių tarpe yra nemaža žodžių, kurie sudaryti iš rusų (dauguma senųjų žodžių) ir anglų kalbų (didesnė dalis naujųjų slengo žodžių).

³⁶ Jakaitienė, E. *Leksikologija*. Vilnius. 1980: 76

2.1.2. Senieji slengo žodžiai

Seniau mokinių vartojamoje leksikoje savieji slengo žodžiai skyrėsi nuo dabar vartojamų, jie buvo daug paprastesni, gal būt dėl tos priežasties, kad slengo, žargono žodžių vartojimas buvo griežtai draudžiamas ir kontroliuojamas, vienareikšmiškai įvardijamas, kaip nepažangaus elgesio elementas. Tačiau, nepaisant nepalankių aplinkybių, slengo žodžius mokiniai vartojo, jie buvo susiję su mokyklos aplinka, mokomaisiais dalykais (gan populiarios buvo pravardės; mokiniai pravardžiavo klasės draugus, mokytojus), pramogomis, tarpusavio santykiais. Mokiniai žargoninę leksiką vartojo saikingiau, ji buvo daug paprastesnė. Paprastesnė, dėl šių priežasčių: a) visuomenės pažangos lygio; b) daugelio sąvokų neegzistavimo (mokiniai nesinaudojo kompiuteriais, mobiliaisiais telefonais); c) silpnos kitų kalbų (daugiausia anglų) įtakos (galima minėti mokinių menkas galimybes išvykti į kitas šalis).

Dauguma senųjų slengo žodžių šiuo metu nevartojami. Senųjų slengo žodžių išnykimą ir virtimą (atsiradimą) naujais taip pat galima sieti su kaitos dėsniumi.

Senieji slengo žodžiai:

1. Susiję su mokyklos aplinka, dėstomais dalykais:

klasiokas (klasės draugas), *draugelis* (draugas), *matieka* (matematika), *spaliukai Lenino anūkai*, *snarglys* (pionierių kaklaraištis), *komsomolka* (komjaunuolė), *muzikė* (muzikos mokytoja), *fizikė* (fizikos mokytoja), *dirikas* (direktorius).

2. Neutralūs, susiję su gyvenimo realijomis, laisvalaikiu, sportu:

videkas (videomagnetofonas), *telikas* (televizorius), *kedai* (sportiniai bateliai), *kašė* (krepšinis), *fūlė* (futbolas), *ragatkė* (šaudynė), *makaliošė* (košė), *magas* (magnetola), *pantalonai* (vyriškos trumpikės), *čiotkai* (gerai), *vargo pisuoklis* (sunkiai dirbantis), *pričioska* (šukuosena), *velasipiedas*.

3. Pravardės:

Granata (Renata), *ramaška* (Ramunė), *Bagdė* (Bagdonavičiūtė), *Mickė* (Mickevičiūtė), *Aušrė* (Aušra), *smirdė*, *revas* (Revuckas), *spurga* (stora mergina), *buzakliūrkė* (Buzas), *glušas*,

miškinis, lavonas, zabė (Zabulionytė), žvairys, mazgė, liliputė (maži vaikai), kriūša, moče (mama), birkakaklis (kvailas žmogus), sniegūračka.

2.1.3. Naujieji slengo žodžiai

Dalis naujųjų slengo žodžių yra sudaryti iš senųjų, taip pat vartojami nepakitę senieji slengo žodžiai, kiti visai naujai sudaryti.

Naujieji, šiuo metu vartojami slengo žodžiai:

Vartojami nepakitę senieji:

kašė (krepšinis), fūlė (futbolas), klasiokas (klasės draugas), dirikas (direktorius), matieka (matematika), klyšė (auklėtoja), biblė (biblioteka).

Naujieji ar sudaryti iš senųjų:

mokšė (mokykla), klyfa (auklėtoja), fizikolas (fizikos mokytojas), mašiotkė (mašina), kabakas (kavinė), šlamštas (nieko vertas), tūsai (šokiai), bumčikai (prasta ritminė muzika), lėvas, bengalas (prastas, blogas), kompas (kompiuteris), mobiliakas (mobilusis telefonas), bratonas, bratka (brolis).

2.1.2. Skolintinė slengo leksika

Skolinimo būdu sudarant slengo žodžius, daugiausia įtakos turi anglų ir rusų kalbos. Pastaruoju metu dominuojanti yra anglų kalba.

2.1.2.1. Skoliniai iš rusų kalbos

Didesnė senųjų slengo žodžių skolinių dalis buvo daugiausia skoliniai iš rusų kalbos. Dabartiniu metu slengo skolinių iš rusų kalbos yra nedidelė dalis (10 %). Tyrimo rezultatai rodo, kad daugiausia vartojamų slengo žodžių skolinių iš rusų kalbos aptikta Vilniaus Naujininkų vidurinėje mokykloje ir Vilniaus technologijų ir verslo mokymo centre. Šių mokyklų mokiniai teigia, kad jie daugiausia vartoja rusiškus keiksmazodžius (juos vadina- rusišku *arsenalu*). Šį reiškinį galima

motyvuoti Z. Zinkevičius teiginiu, kad dėl baltarusių kalbos įtakos išliko daug slavizmų leksikoje. Visame Vilniaus krašte dar išlikę daug dvikalbių žmonių. Rytuose, be lenkų, dar vartojama baltarusių kalba, ypač arčiau Baltarusijos³⁷.

Kituose Lietuvos regionuose naujai sudaromų slengo skolinių iš rusų kalbos pasitaiko retai, galima aptikti tik pavienius atvejus (rusų kalba vartojami daugiausia seni ir visiems gerai žinomi, nesikeičiantys keiksmažodžiai).

Skoliniai iš rusų kalbos:

padrūškė (rus.: draugė), *zubrilka* (rus.: kalikė), *zdarov* (rus.: labas), *karoče* (rus.: trupiau) ir visi kiti rusiški keiksmažodžiai (*hujovai, zajabys, pašol nachui, pyzdec, sūka, dūchas, žertva, pideras*).

2.1.2.2. Skoliniai iš anglų kalbos

Naujieji skolintini slengo žodžiai daugiausia yra sudaromi iš anglų kalbos skolinių, jie sudaro 15 %.

Skoliniai iš anglų kalbos:

cool (angl.: gerai), *fuck you, fuck off, breakdancai* (breiko šokiai), *Džonis, extremai, unreal būna* (gerai būna), *what up, seni* (kaip laikaisi seni).

Iš kitų kalbų šaltinių slengo žodžių skolinių neaptikta, tikriausiai dėl tos priežasties, kad slengo žodžių kiekis nėra pakankamai didelis, jog išsamiai išryškėtų visų kalbų skoliniai.

2.2. Slengo žodžių leksika vartosenos požiūriu

Slengo ir žargono žodžiai visada yra ne pagrindiniai, o paraleliniai įvairių sąvokų, objektų, reiškinių pavadinimai, atsirandantys kalboje dėl įvairių priežasčių. Kaip buvo minėta, šių žodžių atsiradimą lemia tam tikrų visuomenės grupių (šiuo metu kalbėsime apie mokinius) noras padaryti savo kalbą emocionalesnę, gyvesnę, modernesnę ir kartais nesuprantamą kitiems. Tačiau dažniausiai mokinių slengas vartojamas, norint neišsiskirti iš grupės narių tarpo, norint ką nors pasakyti sąmojingai, atkreipti dėmesį, pasipuikuoti, sustiprinti įspūdį, padaryti kalbą kandesnę, spalvingesnę.

³⁷ Zinkevičius, Z. *Lietuvių kalbos dialektologija*. Vilnius. 1994: 79

Todėl visiems slengo žodžiams būdingas stiprus emocinis-ekspresinis atspalvis. Dėl savo ekspresyvumo slengas labai greitai plinta, peržengia socialines ribas ir patenka į bendratautinę leksiką³⁸.

Slengo žodžiai – labai nepastovus leksikos sluoksnis, jis greitai keičiasi. Pavyzdžiui, vartosenos požiūriu senieji slengo žodžiai skiriasi nuo naujųjų (žr. 2.3.1.1.1. senieji slengo žodžiai, 2.3.1.1.2. naujieji slengo žodžiai). Dalis seniau vartotų slengo žodžių keičiami kitais, modernesniais; kiti visai išnyksta ir nebevertojami; atsiranda visai nauji; dalis senųjų išlieka ir vartojami nepakitę.

Lietuvių kalboje vartojami slengo žodžiai kilmės požiūriu labai nevienodi. Tyrimo metu išskirti penki, vartojamų slengo žodžių kilmės šaltiniai:

1. Svetimybės (barbarizmai, hibridai);
2. Perdirbti ar sutrumpinti tarptautiniai žodžiai;
3. Slengo žodžiai su lietuviškom darybos priemonėm;
4. Semantinės žargonybės, bendratautiniai žodžiai vartojami žargonine reikšme;
5. Slengo frazeologizmai.

Nustatant slengo žodžių leksiką vartosenos požiūriu, buvo apžvelgiama, iš kokio žodžio ar žodžio junginio jie yra kilę.

2.3.2.1. Svetimybės (barbarizmai, hibridai)

Nei viena kalba neišsiverčia tik su savo leksika. Kiekvienoje kalboje apstu svetimybių arba skolinių. Vienos svetimybės norminės ir vartotinos, kitos neteiktinos, nevartotinos tai: barbarizmai ir hibridai.

Tyrimo rezultatai rodo, kad didelę dalį (35%) mokinių vartojamų slengo žodžių sudaro svetimybės. Mokiniai greitai perima ir sudaro naujus, modernius slengo žodžius su svetimybėmis. Iš svetimybių slengo žodžiai sudaromi įvairiais būdais:

1. Kilmės požiūriu gali būti ištiesai svetimi (svetima šaknis), pvz.: *extremai*, *AFIgenai*, *krūtas*, *nesiparink*.
2. Sudaryti pasitelkiant įvairius darybos elementus (priešdėlį, priesagą), pvz.: *baskės*, *basanoškės* – mot. *basutės*, *muzonas* – muzika, *puskvaišis* - kvailas.

---

³⁸ Jakaitienė, E. *Leksikologija*. Vilnius. 1980: 76

3. Fonetinė reikšmė visai neatitiktė leksinės reikšmės; pvz.: *čiuvakas* – savas vaikas, *tūsai* - šokiai, *fainas* – patrauklus, *leikyti* – gerti;

4. Būdingi įvairūs trumpinimo atvejai; pvz.: *kašė* - krepšinis, *telikas* – televizorius, *mokšė* – mokykla.

1 lentelė. Svetimybės (barbarizmai, hibridai)

Žargonas	Reikšmė
muzonas	muzika
fainas	patrauklus
baskės, basanoškės	basutės
kašė, kašis	krepšinis
lėvai	prastai
krūtas	stiprus
čiuvas	patrauklus
exprontu	greitai
tūsai	šokiai

2.3.2.2. Perdirbti ar sutrumpinti tarptautiniai žodžiai

Tarptautiniai žodžiai yra skolinami specialioms sąvokoms, ypatybėms ir veiksams pavadinti. Jie paprastai vartojami keliose, plačiai pasaulyje paplitusiose kalbose.

Tarptautinių žodžių lietuvių kalba turi tik, kiek jų reikia, tačiau dalis jų neretai vartojama be reikalo ir stumia gerus savus žodžius, ypač tada, kai jie iš mokslo perkeliama į kasdieninę kalbą

Sudarydami slengo ir žargono žodžius mokiniai daugiausia tarptautinių žodžių gauna per tarpininkes anglų ir rusų kalbas. Jaunuolių leksikoje perdirbti ar sutrumpinti (sudaryti slengo žodžiai) tarptautiniai žodžiai užima apie 15%, vartojamos žargoninės leksikos.

2 lentelė. Perdirtbti ar sutrumpinti tarptautiniai žodžiai

Žargonas	Reikšmė
kompas	kompiuteris
informė	informatika
net'as	internetas
mikrobas	mikroautobusas
diskanas	diskoteka
narkašas	narkomanas
telikas	televizorius
profkė	profesinė mokykla
videkas	video aparatūra

2.3.2.3. Slengo ir žargono žodžiai su lietuviškomis darybos priemonėmis

Sudarydami slengo žodžius mokiniai neretai pasitelkia lietuviškas darybos priemones, jas derina įvairiausiai, jiems priimtinais būdais, neatsižvelgdami į bendrinės lietuvių kalbos normas. Neretai tokia daryba netaisyklinga ir netoleruotina. Tačiau mokinių sudaromuose slengo žodžiuose ji gan populiari ir sudaro 15 %.

Sudarant slengo žodžius produktyviausios yra lietuviškos galūnės *-as, -is, -ė, -ius*.

3 lentelė. Slengo ir žargono žodžiai su lietuviškomis darybos priemonėmis

Žargonas	Reikšmė
dėstytuvas	dėstytojas
tūlikas	tualetas
autikas	autobusas
bumčikas	prasta muzika
klasiokas	klasės draugas
kramtoškė	kramtomoji guma

grupiokas	grupės draugas
klubinė	klubas
draugelis	draugas

2.3.2.4. Semantinės žargonybės – bendratautiniai žodžiai vartojami žargonine reikšme

Be išorinės raiškos, t.y. formos, žodžiai turi vidinę raišką. Ji vadinama žodžio reikšme. Žodžio reikšmė – tai sąvokos, ypatybės ar veiksmo įvardijimas.

Vienos reikšmės žodžių yra nedaug. Daugumas jų daugiareikšmiai. Dėl žodžių daugiareikšmiškumo atsiranda daugelis žodyno klaidų. Jei žodžiai įprastinėmis reikšmėmis yra taisyklingi, geri, bet netaisyklingai pavartojami tik tam tikrame kontekste. Tokiais atvejais jie vadinami semantinio (t.y. reikšmių) derinimo klaidomis arba tiesiog semantizmais.

Tyrimo rezultatai rodo, kad semantinės žargonybės mokinių leksikoje labai įvairios (įvardija veiksmų, ypatybių, daiktų pavadinimus). Jei jos „nevulgarios, saikingai ir vietoje vartojamos gali pagyvinti, pajvairinti kalbą“³⁹.

Semantinės žargonybės sudaro apie 20 % vartojamų slengo žodžių.

4 lentelė. Semantinės žargonybės

Žargonas	Reikšmė
tūsintis	linksmintis, šokti
nesivelti į machalkes	neįsitraukti į muštynes
chata	butas, namas
tūsai neveža	nelinksma, šokiai nevykę
badziojamės	vaikštinėja be tikslo
tūpa šukuosena	negraži šukuosena
mašiotkė	mašina
šūlė	mokykla
forsas	blogas

³⁹ Jakaitienė, E. *Leksikologija*. Vilnius. 1980: 77

2.3.2.5. Slengo frazeologizmai

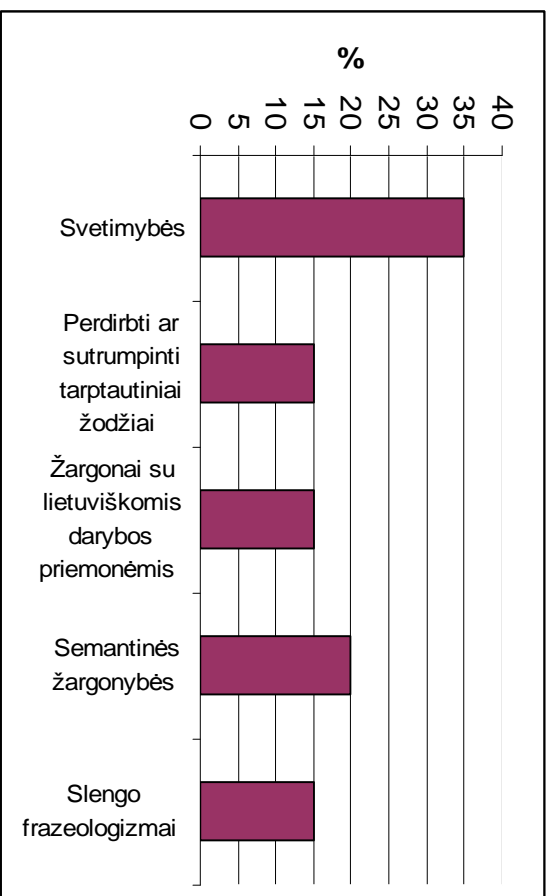
Slengo frazeologizmai sudaro 15 %, mokinių sudaromos ir vartojamos žargoninės leksikos. Jais paaugliai daugiausia įvardija įvairius veiksmus, būsenas. Slengo frazeologizmai gyvina, suteikia emocionalumo, daro mokinių vartojamą kalbą gyva, šmaikščia, „madinga“.

Slengo frazeologizmai yra labai įvairūs. Dalis slengo frazeologizmų yra žinomi (:*durnių volioti* – nieko neveikti), kiti naujai sudaryti, įmantresni (:*kepti mokyklos suole* – sėdėti mokyklos suole).

5 lentelė. Slengo frazeologizmai

Žargonas	Reikšmė
stogas važiuoja	protinis nusilpimas
durnių volioja	nieko neveikia
gatves šlifuoti	vaikštinėti gatvėmis be tikslo
skelti bazarą	juokauti
kepti mokyklos suole	sėdėti mokyklos suole
trumpinti kadra	trumpinti kalbą
kojas pakratė	numirti
gausi į stuburą	sumušti
neimk į plaučius	nesijaudink

Tyrimo rezultatai rodo, kad slengo ir žargono žodžiai kilmės požiūriu nevienodi ir įvairūs. Dauguma jų fonetiškai ir morfologiškai asimiliuotos svetimybės (barbarizmai ir hibridai) 35%, perdirbti ar sutrumpinti tarptautiniai žodžiai 15%, žargonai su lietuviškomis darybos priemonėmis 15%, semantinės žargonybės – bendratautiniai žodžiai vartojami žargonine reikšme 20%, slengo frazeologizmai 15%.

2 pav. Slengo žodžių leksika vartosenos požinių

3. SLENGO ORTOGRAFIJOS YPATUMAI

Šioje dalyje aprašomi slengo ortografijos ypatumai, t.y. ne tik raidinės išraiškos, bet ir kitokie ženklai, kurie yra labai populiarūs ir mokinių dažnai vartojami. Anketų duomenys rodo, kad slengas veikia ne tik gyvą, bet ir rašytinę kalbą.

Atlikus tyrimą, mokinių slengo rašyboje, pastebėta įvairių ortografijos ypatumų, t.y. nukrypimų nuo bendrinės lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos normų (mokiniai pasitelkia įvairius užrašymo būdus; vartoja papildomus skiriamuosius ženklus, simbolius, kurie dažnai parodo veido mimiką). Paauglių vartojamų ortografinių išraiškų yra daug ir įvairių.

Simboliai, kurie patenka į mokinių rašybą yra įvairūs kompiuterinių technologijų ir mobilaus ryšio ortografijos variantai. Ortogramų pagrindiniai vartosenos požymiai - laiko ekonomija, ekspresija, emocionalumas, modernumas. Tai įgyvendinama naudojant įvairius trumpinius, skyrybos ženklų kombinacijas ar kitokius simbolius. Dauguma šių simbolių priklauso virtualiam ir mobiliam ryšiui, tačiau tokia rašyba nieko bendra neturi su lietuvių kalbos taisyklėmis. Ortografiniai nukrypimai sparčiai veržiasi į rašytinę mokinių kalbą.

Šie nukrypimai nuo ortografijos normų ypač patraukliai atrodo šiuolaikiniam jaunimui. Paaugliai, ta terpė, kuri besąlygiškai priima ir įgyvendina įvairius, naujų technologijų siūlomus variantus, juos toleruoja bei masiškai taiko ortografijoje. Jauni žmonės labai imlūs kalbos pokyčiams, ypač jei tie pokyčiai prieštarauja bendrinei kalbai, kurią mokiniai įvardija kaip neįdomią, sunkią ir nuobodžią. Pastebėta, kad paaugliai nelinkę taisyti šių klaidų. Mokinių tarpe tai priimtinas, nieko nestebinantį reiškinys.

Jei ilgą laiką nebuvo plačiau kalbėta apie slengą, kaip apie gyvą kalbą, tai pastaruoju metu reikia diskutuoti ir apie slengo įtaką rašybai, nes šis reiškinys stipriai veikia rašomąją kalbą.

Tiriant mokinių slengo ortografijos ypatumus bus aptariama: rašybos ir skyrybos variantai, įvairių simbolių vartojimas.

3.1. Slengo rašybos ypatumai

Aptariant mokinių slengo rašybą, bus pasižiūrėta iš dviejų aspektų; tai slengo žodžių užrašymas savos kalbos atitikmenimis ir kitų kalbų (daugiausia anglų, anglų kalba dominuojanti) atitikmenų

vartojimas lietuviškame tekste. Aptarti tik netradiciniai, probleminiai labiausiai išryškėjantys slengo rašybos variantai.

3.1.1. Slengo žodžių rašyba savo kalbos atitikmenimis

Kalbant žodį galima pabrėžti balsu, intonacija, o rašytiniame variante pasitelkus įvairius simbolius, skyrybos ir rašybos ženklus.

Tyrimo metu pastebėta įvairių, neįprastų slengo užrašymo variantų. Tai išraiškingas emocijų reiškimo, perteikimo būdas, kuris perteikiamas netradiciniu pačių žodžių užrašymu. Apie mokinių slengo rašybą negalima kalbėti, kaip apie vienalytį reiškinį, nes rašybos formos įvairuoja, t.y. žodžiai rašomi lietuviškai (rašyba taip pat įvairi), lietuviškame žodyje yra kitos kalbos ženklų, kurie turi tik garsinę (visi žino, kad x-ks, sh-š, w-v panašių ženklų ar kombinacijų yra ir daugiau) lietuvišką raišką, o užrašytas fonetinis sprendimas primena angliškąjį variantą.

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokinių rašyboje įvairuoja didžiųjų ir mažųjų raidžių rašymas žodyje. *Didžiųjų raidžių rašymo taisyklės nėra nustatomos kalbos gramatinė struktūra, bet yra susitarimo dalykas. Beveik kiekvienoje kalboje jos savitos, dažnai nustatytos atsižvelgiant į tos kalbos vartojimo tradiciją*⁴⁰. Visos didžiosios raidės žodyje yra neleistinos, tačiau jos vartojamos siekiant įmantrumo ir yra gana dažnas reiškinys. Toks grafinis žaidimas raidėmis padeda žodžiui išsiskirti iš kitų, užrašytu paprastu šriftu. Šis žodžio pateikimas taip pat naudojamas dėmesiui atkreipti, pvz.: *OŠIAM- linksmiamės; DJstepas; TIPO; AFigenai, PRIkolnas*.

Nusistovėjusios rašybos normos reikalauja atskirame žodyje nevertoti kelių didžiųjų raidžių, nes tai yra nukrypimas nuo rašybos normų. Šis reiškinys negali būti toleruotinas ir priimtinas rašančiajam.

Kitas, populiarus mokinių rašybos atvejis, tai keletą kartų žodyje pakartojamos tos pačios ortogramos, pvz.: *laaabai pavargai; neeea; mmm*. Ortogramos keletą kartų kartojamos siekiant sustiprinti, vaizdžiau, įmantriau perteikti rašančiojo emocines išgales.

Pastebėta ir kitokių, keitimo variantų, kai vietoj „i“ rašoma „j“ (*labaj, užknisaj, nerealiaj, putiovaj*), nes tai tiksliau atspindi šnekamosios kalbos bruožus, kuriuos kaip įmanoma labiau norima perteikti rašyboje.

---

⁴⁰ Vasiliauskiene, V. *Probleminiai lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos aspektai*. Vilnius. 2002:30

3.1.2. Anglų kalbos simbolių vartojimas lietuviškame tekste

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai vartoja daug anglišku simbolių ir ištisu žodžių. Fonetiniai sprendimai primena angliškus variantus (*sex, fuck*). Pasitaiko ir priešingų atvejų, prie angliško kamieno pridedama (per apostrofą arba be) lietuviška galūnė (*expromtu, extremai, relax'as*). Kai kur prie angliško kamieno pridedama ne tik galūnė, bet ir lietuviška priesaga, pvz.: *AFIgenai*. Kartais šie žodžiai įvairiai keičiami. Angliškas žodis ar posakis gali būti ir nepakeistas įterptas į lietuvišką sakinį (*kašis COOL*). Vis populiarėjantis anglų kalbos simbolių vartojimas (pvz.: *fox, net'as, labux, warom į lauku, poxui, a man' px, moxlus, parweš wiską, xe, xe, xe, eina nx, waflianorius, zdrew, ką db weiki?, anuočiau, kaixmažodžiai, duxina, tėvais, xata, linxmi, bewaik wisi, lėwai, px, nx, extremai, exprontu, relaxas, sexas, autokil'as, fuck you, fuck off, COOL*) patraukia dėmesį labiau nei paprastai, be jokių įmantrybių užrašytas žodis. Lietuviškas raides keičia anglų kalbos simboliai. Populiarius „x“ ir „w“ anglišku raidžių pakeitimas vietoj lietuviškos „v“ ir „ch“ (ką *weiki*). Šią, ortogramų pakeitimo tendenciją, galima vadinti *raidžių pakeitimu*; kai tam tikros raidės keičiamos kitomis ir tokiu būdu gaunami identiški arba panašiai skambantys, tačiau kitaip rašomi žodžiai.

Taip pat rašant vartojamos ne tik atskiros raidės, bet pasitaiko ir įsiterpusių kitos (taip pat dominuoja anglų) kalbos atskirų žodžių į lietuvišką žodžių junginį ar sakinį, pvz.: *nebēr taime kada rašyti; what's up, seni?; hey, ką tu blūdas?; zdrew, ką db weik?; unreal būna*.

3.1.3. Simbolių vartojimas

Mokinių rašyboje galima pastebėti pačių įvairiausio pobūdžio ženklų (skliaustelių, šypsenėlių). Šie ženklai atsiduria skyrybos ženklų pozicijoje, sustiprina emocines išgales. Tačiau jie vartojami nemotyvuotai ir griauna nusistovėjusias bendrinės lietuvių kalbos rašybos normas. Galima teigti, kad jie perimti iš naujausių informacinių technologijų (t.y. kompiuterių, mobiliojo ryšio telefonų). Absoliuti dauguma simbolių priklauso internetui, pvz.:

Žiauriai mėgstu keliauti. Keliauju su mašiotke :).

Ojoj=) xi xi xi ... nu tūsinamės:).

COOL, kašė ☺

Tyrimo rezultatai rodo, kad šie simboliai neatsiejami nuo mokinių rašybos. Didesnę dalį šių simbolių paaugliai vartoja rašydami trumpąsias telefonines žinutes. Telefoninės žinutės mokinių tarpe tampa populiaria komunikacijos priemone. Komunikuodami šiomis ryšio priemonėmis,

ekspresyvumui sustiprinti paaugliai pasitelkia įvairius simbolius ir juos įmantriai, moderniai, išradingai perteikia rašte.

3.1.4. Nukrypimai nuo skyrybos normų

Neteisingus skyrybos ženklų vartojimus J. Abaravičius įvardija, kaip tyčinius nukrypimus nuo skyrybos normų, siekiant komunikacijos, ypač meninės, paveikumo, stilistinio neįprastumo, netikėtumo, ženklų semantikos modifikavimo, dermės ir priešinio, tapatybių ir neatitikimų, žaismės efektų⁴¹.

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai siekdami emocinių išgalių, netikėtumų, žaismės efektų įvairiai ir dažnai ne pagal paskirtį naudoja skyrybos ženklus. Sustiprinti emocijoms, kai norima ypač pabrėžti sakinio emocingumą, paaugliai vartoja daugiau negu vieną šauktuką. (:*Sportas – JĖGA!!!*). Lietuvių bendrinės kalbos skyryboje šauktukas vartojamas po sakinių, pasakytų specialia, pakilia intonacija ir reiškiančia skatinimą, raginimą, įsakymą, draudimą ir pan. Juose labai ryškus emocinis atspalvis, šis atspalvis dar labiau pabrėžiamas jei sakinyje vartojami keli šauktukai. Tokie atvejai mokinių rašyboje gana dažni. Norėdami pasiekti ypač ryškaus emocinio atspalvio mokiniai šauktuką vartoja kartu su klaustuku. Taip kartu išreiškdami ir klausimą (svarstymą, abejojimą), ir skatinimą, raginimą (*Ar aisit šūlėn?!! Ne? Taj zajabys!!!*). Kitas, gana dažnai pasitaikantis atvejis, tai kuomet žodis perskiriamas per apostrofą (*net'as, relax'as, AJAX'e ir pan.*).

Tyrimo rezultatai rodo, kad slengas sparčiai veikia ne tik sakytinę, bet ir rašytinę mokinių kalbą. Paaugliai imliai reaguoja ir propaguoja įvairiausias naujoves, neatsižvelgdami į nusistovėjusias rašybos ir skyrybos normas. Šis reiškinys yra neatsiejama mokinių komunikacijos prielaida.

---

⁴¹ Abaravičius, J. *Skyrybos stilistika* Vilnius. 2002: 7

4. SLENGO STILISTIKA

Bendriausia stiliaus sąvoka laikoma „kalbos išraiškos priemonių atranką (selekciją) ir išdėstymą (kompoziciją, kombinaciją), tačiau šis apibrėžimas nėra visai išsamus, nes nenurodo kalbos savitumo priežasčių“⁴².

Stilius pirmiausia pasireiškia kalbos priemonių atranka. Kalbos turtingumas sudaro stiliaus pamatą. Autorius renkasi iš visų tų kalbos išteklių, kuriuos jis žino nusakyti kalbamajai tikrovei. Emocinis kalbos tonas yra vienas iš stiliaus požymių.

Rinktis galima ne tik žodį, bet ir gramatinę formą, sakinio konstrukciją⁴³.

Šioje dalyje daugiausia aptarta mokinių vartojamos slengo stiliaus figūros ir slengo žodžių pasirinkimo išgalės. Daugeliui sąvokų išreikšti bendrinėje lietuvių kalboje turime po kelis ar net keliolika, artimos reikšmės žodžių ir frazeologizmų. Sudarant slengo žodžius šis pasirinkimas yra dar įvairesnis ir gausesnis.

Mokinių slengo stilių sąlygojantis veiksnys yra pats paauglys. Kiekvienas žmogus yra individualybė, skirtinga psichologija (temperamentu), pasaulėjauta, pasaulėžiūra, estetinė pozicija ir kt. Remiantis šiais kriterijais, kiekvieno autoriaus stiliuje susipina sąmoningai ir nesąmoningai pasirenkamos išraiškos priemonės, kurios vieną asmenį išskiria iš kitų, tai ir sudaro individualųjį stilių.

Aptariant slengo stilistiką, pagrindinis dėmesys skiriamas – leksinėms semantinėms figūroms. Stiliaus figūras K. Župerka apibrėžia- (lot. *figūra* „išvaizda, pavidalas“) – kaip ypatingą, nestandartinį kalbos išraiškos būdą. Stiliaus figūros apibūdinamos kaip individualūs, originalūs, keliantys šviežumo, nelauktumo įspūdį pasakymai⁴⁴.

1. Mokiniai daugiausia vartoja įvairių palyginimų. Palyginimas – tai daikto, veiksmo ypatybės ekspresyvus nusakymas sugretinant su kitu reiškiniu, turinčiu bendrą (realų ar tariamą) požymį. Jie sugretina skirtingų, tolimų prasminių plotmių reiškinius, kelia vaizdus, žadina emocijas. Juos galima transformuoti į liginamuosius posakius. Daugiausia meninių palyginimų vartojama grožinėje literatūroje, publicistikoje ir buitinėje kalboje. Buitinėje kalboje dominuoja frazeologiniai palyginimai, palyginimai priešodžiai⁴⁵.

Palyginimų gausu mokinių kuriamose pravardėse, šie palyginimai daugiausia (beveik visi) turi įžeidžiamąjį atspalvį, pvz.: *tūpa, kaip bambukas; ji tai tikra vriedna boba; kojos, kaip amazonių*

⁴² Župerka, K. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1983:9

⁴³ Ten pat: 8

⁴⁴ Ten pat: 67, 68

⁴⁵ Župerka, K. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1983: 74

miškas, ji – oranžinė mergytė, ryža blondinė; mokykla kartu su mokytojais – durnių laivas; jos tikros vaginų šaikos, aborto liekanos; veidas, kaip arklio subinė; sėdi, kaip Kurdonių princas; mokytojas laksto po klasę, kaip vilkolakis; drąsus, kaip džigitas; veidelis – tikra kaukuolė; valgo, kaip kriuksė; vaikšto, kaip flegma; galva, kaip vokiečių avigalvio; kietas, kaip maršalas; atrodai, kaip supuvusi narkomanė; elgiesi, kaip mažvaikė; ji elgiasi, kaip aferistė paskutinė; kelia, kaip šūdą ant šakių ir kt.

Šiuos palyginimus galima įvardyti, kaip išleidžiamuosius. Sudarydami juos mokiniai vartoja įvairias negatyvias sąvokas – fizinei apibūdinti išvaizdai taikomi vulgarūs, išleidžiamieji posakiai. Šiuos posakius mokiniai daugiausia taiko nepatraukliems, nepatinkantiems klasės draugams ir mokytojams.

2. Mokinių vartojamoje leksikoje galima aptikti metaforų. **Metafora** yra žodžio reikšmės perkėlimas pagal panašumą: remiantis vieno daikto panašumu į kitą, pastarojo pavadinimas perkeliamas pirmajam. K. Župerka metaforą apibrėžia, kaip *glaustą, paslėptą palyginimą*. Nereta palyginimą galima suglausti į metaforą, o dažną metaforą – išplėsti į palyginimą. Skirtumas tarp jų tik tas, kad pilnojo palyginimo pasakyti visi trys struktūros nariai (tema vaizdas, lyginimo pagrindas), o metaforos (vadinamosios vienanarės metaforos) – tik vienas (vaizdas). Metaforoje vaizdas paslepia temą⁴⁶.

Analizuojant metaforas, galima apsistoti ties dvinarėmis metaforomis (tyrime tik jų aptikta), nes jos turi pasakytus du elementus: vaizdą ir temą.. Mokinių vartojamoje slengo leksikoje metaforas nuo palyginimų sunku išskirti, rasta tik nedaug dvinarių metaforų, pvz.: *kašis –jėga; sportas – JĖĖ; tūsai – COOL*.

Šių dvinarių metaforų ryšys su palyginimu yra akivaizdus; nepasakytas tik lyginimo pagrindas, nes čia ne lyginama (būtų palyginimo figūra), o tapatinama. Daugiausia tapatinami veiksmai.

Mokinių slengo stiliui būdingesnės ekspresyvos kalbinės metaforos, pvz.: *neaišku, kaip bus su juo, kai apie jį taip šliaužioja; šiandien aš prakiurau, ateiti negaliu; atvažiavo pusseserė iš Raudondvario*.

Ypač būdingos zoonimų (gyvulių pavadinimų) perkeltinės, simbolinės reikšmės⁴⁷:

negražumo, bjaurumo – *karvė, arklys, beždžionė, višta, buldogas, vabalas* it kt.;

užsispyrimo – *ožys*;

begėdiškumo, nekultūringumo – *kiaulė, karvė, paršas*;

piktumo – *ežys, kobra, kalakutas, gaidžiai, pantera, gyvatė*;

pasileidimo – *kalė, kuily*;

⁴⁶ Župerka, K. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1983: 76

⁴⁷ Rosinienė, G. Žmogaus išorinių savybių apibūdinimas kai kuriais zoomorfizmais. *Kalbotyra*. 1977. 28 (1): 67-74

Gausi metaforinė slengo kalbos frazeologija. „Ekspresyvios perkeltinės žodžio reikšmės ir frazeologizmų (perkeltinės reikšmės žodžių junginių) reikšmės labai panašios⁴⁸, pvz.: *kiaulė – tešla kliaulė; karvė – sora karvė, žąsinas – tūpas žąsinas, arklys – arklio subinė, vabalas – šūdvabalis, avinas – kvailas avinas.*

Šnekamosios kalbos metaforizacija „žemiška“, iš to stiliaus metaforų dažnai pajuntame artimumą kalbamajam daiktai, tiesioginį autoriaus sąlytį su juo⁴⁹.

Metaforos atmaina metonimija darbe išsamiau nenagrinėjama, nes mokinių slengo leksikoje ši atmaina pakankamai nepasireiškia, kad galima būtų apie ją kalbėti.

Iš metaforos ir metonimijos atmainų galima mokinių vartojamoje slengo leksikoje aptikti ironijos elementų.

Ironija (gr. *eironeia* „apsimetimas“) remiasi reikšmės perkėlimu priešingą reikšmę turinčiam žodžiui, tai pridengtos formos pašaipa. Ironija tarnauja ne vaizdui, o emociniam vertinimui – pašaipai, humorui. Kontekstas ir atitinkama intonacija giriamąjį žodį paverčia menkinamuoju⁵⁰. Ironijos vartojimo sferos – daugiausia šnekamoji kalba.

Mokinių slengo leksikoje ironijos elementai įvairūs; ryškus įžeidžiamasis atspalvis, apstu paniekos elementų, pvz.: *atsirado kiečiukas; pasižiūrėk į veidrodį, kapinių gražuole; irgi matai erelis, su vištos sparnais; šeškas išdidus paukštis, kol nepaspiri neskrenda* (savybė priskiriama, labai išdidžiam žmogui); *turiu kietą tačką... Joje kala geras bumsas, aš kiets bacūrs.*

3. Mokinių vartojamoje slengo leksikoje galima aptikti hiperbolės elementų. Hiperbolė (gr. *hiperbole* „padidinimas“). Padidinimo mastas neatitinka tikrovės. Hiperbolė susijusi su palyginimu, metafora metonimija. Dažnai hiperbolę sudaro ne atskiro žodžio reikšmės perkėlimas, o jo sąvokos masto didinimas, o ištiso vaizdo hiperbolizacija, atitraukimas nuo tikrovės⁵¹.

Hiperbolizacijos apraiškos yra dažnos paauglių vartojamoje slengo leksikoje, jomis paaugliai siekia, atitraukti nuo tikrovės įvairias sąvokas, pvz.: *akys didesnės už pilvą; durmas tavo stogas* (*stogas* – galva); *tavo varpa remia dangų; nerealiai gražus čiuvas* ir kt. Sudarydami slengo žodžius paaugliai pasitelkia įvairiausias stiliaus figūras, sąvokoms, asmenims apibūdinti.

---

⁴⁸ Župerka, K. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1983: 78

⁴⁹ Ten pat: 78

⁵⁰ Župerka, K. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1983: 78

⁵¹ Ten pat: 80

4. Didelę dalį mokinių vartojamoje leksikoje užima metonimijos rūšis- antonomazija. **Antonomazija** (gr. *antonomasia* „pavadinimo, vardo pakeitimas“) – tikrinio vardo vartojimas bendrine reikšme arba atvirkščiai – bendrinio tikrine. Tai metonimijos rūšis, paremta sukeitimu „atskira vietoj bendra“ arba „bendra vietoj atskira“. Vartojamas tikrine reikšme, tikrinis vardas pereina į bendrinę klasę ir nurodo sąvoką. Todėl kaip antonomazijos paprastai vartojami istorinių asmenybių, literatūros herojų vardai, t.y. vardai žmonių, kurių būdingiausios savybės plačiai žinomos⁵².

Antonomazijos elementai mokinių slengo leksikoje gana produktyvūs. Paaugliai keičia klasės draugų vardus plačiai žinomų žmonių vardais ar pavardėmis, pvz.: *ji tikra ledi Di; Džaulis; Sabonis-Sabas; Džeksonas; Lolo Ferari; Cicėnas; Wolkeris* ir kt. Daugumą šių sąvokų jaunuoliai perima iš žymių sportininkų, muzikos ir kino žvaigždžių, televizijos serialų veikėjų ir kt. Šias savybes jaunuoliai priskiria savo bendraamžiams, turintiems tam tikrų žinomų žmonių savybių (dominuoja išorinės savybės; išvaizdos atitikimas, balso panašumo elementai ir charakterio bruožai).

Tyrinėjimai rodo, kad slengo stiliaus figūros ir slengo žodžių pasirinkimo išgalės yra dar įvairesnės. Iš mokinių vartojamų semantinių slengo figūrų dažni palyginimai (jų apstu sudarant pravardes, palyginimai dažniausia įžeidžiamojo pobūdžio), metaforos (dvinarės, ekspresyvos kalbinės, gausi metaforinė slengo kalbos frazeologija), galima aptikti hiperbolės ir antonomazijos apraiškos elementų.

Pagal pasirenkamas ir vartojamas išraiškos priemonės, kurios vieną asmenį išskiria iš kitų galima kalbėti apie individualųjį stilių. Tyrimo rezultatai rodo, kad mokinių vartojamos išraiškos priemonės nėra lygiavertės ir individualumas labai ryškus.

---

⁵² Župerka, K. *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius. 1983: 81

5. SLENGO RŪŠYS

Mokinių slengą galima įvardyti, kaip kasdieninio bendravimo kalbą. Ši kalba apima įvairias gyvenimo sritis („pagal semantinį vartojamų specifinių leksemų bei frazemų lauką šie žargonai palyginti platūs, aprėpiantys įvairias gyvenimo sritis (nors anaipol ne visas)“⁵³, todėl pravartu mokinių vartojamą leksiką skirstyti į rūšis. E. Jakaitienė teigia, *galima pastebėti, kad šių žodžių ir posakių, <...> formali raiška ir turinys susiję tam tikrais ryšiais, kuriuos galima suvokti ir klasifikuoti*⁵⁴. Skirstant slengo žodžius tikslinga apsibrėžti, ties labiausiai išplėtota temų leksika. Tyrimo rezultatai rodo, kad plačiausia mokinių vartojamų slengo žodžių leksika aprėpia šias temas:

1. Mokyklų realijas (mokomųjų dalykų pavadinimus), pramogas (laisvalaikis, muzika, sportas), tarpusavio santykius. Šią leksiką galima įvardyti, kaip **bendrają**, priimtina daugumai mokinių. Šis slengas nėra nei įžeidžiamasis, nei vulgarus, nei pravardžiuojamasis. Tokį slengą sudaro nauji posakiai ar bendrinės kalbos žodžiai, įgiją naują reikšmę. Paaugliai juos vartoja norėdami neišsiskirti iš savo grupės narių tarpo ir sąmoningai norėdami atsiskirti iš suaugusiųjų asmenų.

2. Pravardės. Mokinių vartojamoje slengo leksikoje labai didelę dalį sudaro pravardės. Pravardes mokiniai kuria įvairiai; pagal fizinę išvaizdą, charakterio būdą, vardų ir pavardžių trumpinimą. Pravardėmis paaugliai įvardija tai, kas charakteringa atskiram asmeniui.

3. Vulgarioji leksika. Šiai grupei priskiriami vulgarizmai⁵⁵. Kadangi mokinių vartojama leksika darbe nebuvo atskirta į slengo ir žargoninę leksiką, tuomet šiurkščius, įvardijančius „negražias“ sąvokas, išreiškiančius neigiamą kalbančiojo santykį su pašnekovu žodžius darbe apibrėšiu - vulgarizmais.

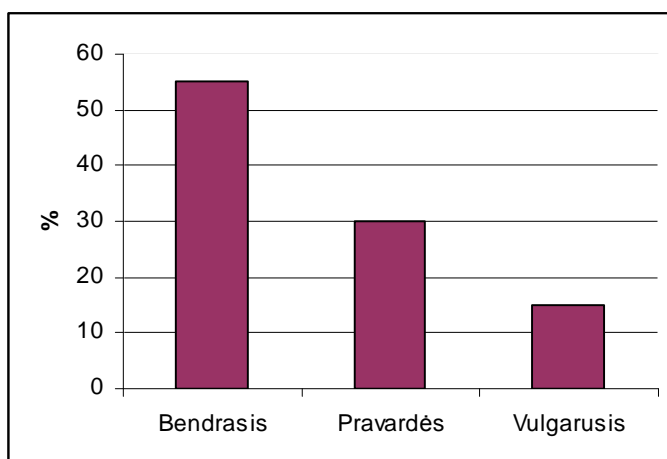
---

⁵³ Zaikauskas, E. Bausti negalima pasigailėti. Prieiga per Internetą: <http://www.flf.vu.lt/lkk/Apie%zargona.htm>

⁵⁴ Jakaitienė, E. *Leksikografija*. Vilnius. 2005: 255

⁵⁵ Ten pat: 257

3 pav. Slengo rūšys vartosenos požiūriu

5.1. Bendrasis slengas

Tyrimo rezultatai rodo, kad bendrasis Lietuvos mokinių slengas sudaro 55 % visų surinktų slengo žodžių. Dažniausiai vartojami bendrojo slengo žodžiai pateikti lentelėje, jie sudaro 40 % šios rūšies slengo žodžių.

1 lentelė. Plačiausiai paplitusio bendrojo slengo žodžiai

Slengas	Dažnumas	Slengas	Dažnumas	Slengas	Dažnumas
tūsas	120	plotas	41	kompas	21
šūlė	110	jėginis	38	hata	12
muzonas	85	krūtas	36		
bičas	62	kaifas	28		
veža	53	kietas	22	Iš viso:	628

Bendrasis slengas vartojamas įvardyti kasdienes veiksmus, būsenas. Šie žodžiai susiję su mokyklos gyvenimu, muzika, drabužiais it t.t. (*šūlė* – mokykla, *bičas* – draugas, *muzonas* – muzika, *plotas* – laisva vieta, *veža* – gerai nuteikia, *jėginis* – labai geras, *krūtas* – labai stiprus, *hata* – namai, *kietas* – labai stiprus, *bumsai* – tranki muzika, *autikas* – autobusas).

Bendrajį slengą vartoja (jei nevartoja, tai susipažinę) be išimties visi apklaustieji mokiniai. Su šiais slengo žodžiais mokiniai susipažino ankstyvojoje vaikystėje. Slengo žodžius išgirdo iš bendraamžių, vyresniųjų mokinių, suaugusiųjų, dalis iš šeimos narių, ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Bendrojo slengo vartoseną taip pat priklauso nuo mokinių amžiaus. Jaunesniųjų klasių mokiniai (6-7) vartoja elementariausius bendrojo slengo žodžius, pvz.: *draugeška* - draugė, *klasiokas* – klasės draugas, *mokšė* - mokykla, *kompas* - kompiuteris, *teleafas* – telefonas ir kt. Tačiau nemaža dalis jaunesniųjų klasių mokinių vartoja šiurkštesnius šio slengo žodžius. Galima teigti, kad šie mokiniai juos vartoja norėdami besąlygiškai išsiskirti iš bendraamžių tarpo ir nesuvokdami šių žodžių paskirties aklaime mėgdžioja vyresnius ir jaučiasi pranašesni už savo bendraamžius. Vyresniųjų klasių mokinių slengo žodyne apstu žodžių, susijusių su alkoholiu, narkotikais. Tačiau šiuos žodžius mokiniai vartoja atsargiai, tam tikrose, jiems priimtines vietose ir situacijose, beveik niekada šių žodžių nevartoja prie suaugusiųjų šeimos narių (tik nedidelė dalis apklaustųjų nesivaržo artimųjų, galima teigti, kad šeimoje tėvai tarpusavyje bendraudami, vartoja slengo žodžius, girdint vaikams).

5.2. Vulgarusis slengas

Vulgarusis slengas sudaro 15 % visų surinktų slengo žodžių. Tai nėra didelė dalis mokinių vartojamo slengo. Remiantis tyrimo duomenimis vulgarusis slengas pagal vartojimą yra trečioje vietoje (po bendrojo ir pravardžiuojamojo). Vulgarinio slengo vartoseną priklauso nuo socialinės padėties, elgesio ir kalbos kultūros. Vartodami vulgarųjį slengą paaugliai perteikia savo neigiamas emocijas, norėdami įžeisti kitus, norėdami parodyti savo seksualinę patirtį. Pastebėta, kad daugiausia vulgarinio slengo žodžius vartoja paaugliai, kurie mokosi profesiniuose rengimo centruose, Jaunimo mokyklose. Pvz.: *pisalynė, padaryti, aborto liekana, bibčiulpys, pideras, gaidys*. Galima teigti, kad vulgarusis slengas veikiamas kriminalinio žargono, todėl jis yra šiurkštus, vulgarus, jame gausu kitakalbės leksikos (rusų, anglų).

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokinių tarpe berniukai daug dažniau vartoja vulgarųjį slengą nei mergaitės. Galima teigti, kad šį skirtumą lemia vyro ir moters fiziologija. Remiantis fiziologiniais skirtumais berniukų kalba skiriasi nuo mergaičių. Galima pastebėti, kad mergaičių, tiek elgesys, tiek kalba savaime skiriasi nuo berniukų; jos atsargiau vartoja slengo žodžius, dalis (10%) jų iš viso nevartoja ir netoleruoja.

2 lentelė. Vulgarusis slengas ir lytis

Lytis	Vulgarusis slengas
Berniukai	65 %
Mergaitės	35 %

Tačiau jei palyginsime bendrojo ir vulgariojo slengo vartojimą, pastebėsime, kad skirtumas tarp berniukų ir mergaičių vartojant bendrąjį slengą labai mažas.

3 lentelė. Bendrasis slengas ir lytis

Lytis	Bendrasis slengas
Berniukai	57 %
Mergaitės	43 %

Į klausimą: kas mandagiau kalba vaikinai ar merginos? 75 % apklaustųjų nurodė, kad merginos kalba mandagiau, jų kalboje slengo žodžių mažiau, tačiau susumavus tyrimo rezultatus, merginų slengo žodžių vartosenas skirtumas yra nedidelis (žr. 3 lentelę). Likusioji dalis apklaustųjų nurodė, kad skirtumo tarp berniukų ir mergaičių kalbos nėra; slengo ir žargono žodžius vienodai vartoja tiek vaikinai, tiek merginos. Maža dalis tik 0.5 % apklaustųjų nurodė, kad vaikinai kalba mandagiau už merginas, motyvuodami merginų elgesio kultūros stoka.

Tyrimo rezultatai rodo (žr. 4 lentelę), kad 12 – 13 metų mokiniai mažiausiai vartoja tiek bendrojo, tiek vulgariojo slengo žodžių. Tačiau pastebėta keli išimtiniai atvejai, kad tiek bendrojo, tiek vulgariojo slengo žodžių, šio amžiaus tarpsnio mokinių leksikoje labai daug (šių žodžių aptikta berniukų pildytose anketose). Galima teigti, kad šie mokiniai nori išsiskirti iš savo bendraamžių būtent tokiu būdu, t.y. dažnai vartodami vulgarųjį slengą ir nesuvokdami jo poveikio savo kalbai.

Apibendrinant bendrojo slengo vartoseną įvairiuose amžiaus tarpsniuose (žr. 4 lentelę), galima pastebėti, kad 14 – 16 metų amžiaus tarpsnio mokiniai bendrąjį ir vulgarųjį slengą vartoja aktyviausiai. Vyresnieji 17 – 19 amžiaus tarpsnio mokiniai vartodami bendrąjį ir vulgarųjį slengą galvoja apie

pasekmes; a) gerai suvokia, kada šie žodžiai netoleruojami, b) priklauso nuo socialinės padėties. Tačiau vienpusiškai šį reiškinį patvirtinti negalima, nes šio amžiaus mokinių vartojamo slengo žodžių skirtumas yra labai nedidelis (5 – 10 %). Taigi, bendrąjį ir vulgarųjį slengą daugiausiai vartoja 14 – 16 ir 17 – 19 metų amžiaus mokiniai, šio amžiaus mokiniai aktyviausiai vartoja šį jaunimo dialektą.

4 lentelė. Slengas ir amžius

Amžiaus grupė	Bendrasis slengas	Vulgarusis slengas
12 – 13	25 %	10 %
14 – 16	40 %	50 %
17 – 19	35 %	40 %

5.3. Pravardžiuojamasis slengas

Pravardžiuojamasis slengas sudaro 30 % visų surinktų slengo žodžių. Pagal vartojimą pravardžiuojamasis slengas yra antroje vietoje (po bendrojo slengo 35 %). Dažniausiai vartojamus šios rūšies slengo žodžius nustatyti sunku, nes pravardžiuojamąjį slengą daugiausiai sudaro pravardės, o jos kiekvieno regiono mokinių tarpe yra skirtingos. Todėl bendrų šio slengo žodžių, būdingų visiems Lietuvos mokiniams, nurodyti neįmanoma.

Pravardės mokiniai sudaro pagal fizinę išvaizdą, charakterio būdą, vardų ir pavardžių trumpinimą. Remiantis tyrimo duomenimis, pravardžiuojamasis slengas yra neatsiejama Lietuvos mokinių kalbos dalis. Mokiniai pravardžiuojamojo slengo žodžius vartoja dažnai.

Pravardžiuojamąjį slengą galima sieti su noru įžeisti, tokia iš pirmo žvilgsnio turėtų būti pravardžiuojamojo slengo paskirtis. Tačiau šiuo teiginiu visapusiškai apibrėžti pravardžiuojamojo slengo paskirties neįmanoma. Atlikus tyrimą pastebėta, kad pravardžiuojamąjį slengą, pagal vartojimą, galima skirstyti sekančiai: a) siekiant pažeminti ar įžeisti, parodyti cinišką humorą, b) vardo arba pavardės trumpinimo, iškraipymo atvejais; siekiant paprastumo, skubos, modernumo. Didesnę dalį pravardžiuojamojo slengo sudaro žodžiai, kuriais norima įžeisti, pažeminti, išreikšti neapykantą. Šie žodžiai sukuriama pagal fizinius trūkumus, neigiamus charakterio bruožus, pvz.: *picaveidis* (žmogus, spuogotu veidu), *skurdžius* (neturtingas žmogus), *fyfa* (mergina ypatingai daug dėmesio skirianti savo

išvaizdai), *batonas* (antsvorio turintis vaikinai), *lopas* (nevykęs žmogus), *storašiknė* (antsvorio turinti mergina), *gyvatė* (mergina, neigiamais charakterio bruožais), *vampyrė*, *ragana*. Ir kt. Kitą dalį pravardžiuojamojo slengo žodžių sudaro žodžiai, kuriais nesiekama įžeisti, jie vartojami, paprasčiausiai, siekiant modernumo, trumpinimo, pvz.: *škucis*, *garbanius*, *šidla* (Šidlauskas – sutrumpinta pavardė), *Gintė* (Gintarė – sutrumpintas vardas), *saulutė*, *pūkutė*, *žvaigždutė* ir kt.

Tyrimo metu pastebėta, kad nemaža dalis surinkto pravardžiuojamo slengo skirti mokytojams. Taip siekiama išreikšti neapykantą ir nepasitenkinimą jais, pvz.: *plaukuota koja*, *amazonių miškas* (moteris, plaukuotomis kojomis), *klyfa*, *klyšė* (klasės auklėtoja), *rėksnė*, *kobra*, *pantera*, *žertva* (griežtų, mokiniams nepatinkančių mokytojų pravardės), *flegma*, *debilė* ir kt. Pastebėta tik keli atvejai, kuriais nesiekama mokytojų įžeisti; šie slengo žodžiai sukurti remiantis dėstomo dalyko santrumpomis, teigiamais charakterio bruožais, fizine išvaizda, pvz.: *anglistė*, *angliukė* (anglų mokytoja), *dirikas* (mokyklos direktorius), *lakštutė*, *traviata* (muzikos mokytoja), *angelas sargas* (klasės auklėtojas), *ledi* (išvaizdi, madingai besirengianti mokytoja).

Remiantis J. Lėgaudaitės disertacijoje pateikiamu skirstymu, galima paauglių pravardžiuojamąjį slengą suskirstyti į septynias grupes; atsižvelgiant į fizinės, psichologinės ir socialinės žmonių charakteristikos pobūdį⁵⁶.

1. Gyvulių vardai:

karova, *sakalas*, *ziukis*, *vilkiukė*, *stumbras*, *gyvatė*, *triušis*, *kriuksė*, *ančiasnapis*.

2. Įsivaizduojami proto ir kūno trūkumai:

lopas, *daunas*, *debilas*, *silpnaprotis*, *kiaura*, *flegma*, *žvairė*, *pamaiva*, *padla*, *vėpla*.

3. Kūno dalys ir kūno produktai:

kupra, *subindešris*, *plaukuota koja*, *pimpalas*, *vaginų šaika*, *žarna*, *storašiknė*, *rūra*.

4. Sutrumpintos vardų ir pavardžių formos:

srtaublys- *Staublienė*, *indič* – *Indiana*, *Dangė* – *Danguolė*, *Romka* – *Romas*, *Džonis* – *Jonas*.

5. Socialiniai nukrypimai:

dūchas, *gaidys*, *žydras*, *lezbijanka*, *iškrypėlis*, *čiulpikė*, *čiulparieziukas* – užsiimantis oraliniu seksu.

6. Pavadinimai, reiškiantys daiktus:

velenas, *krumpliaratis*, *džilet*, *sosyska*, *tapkytė*, *bananas*, *medinukas*, *kėglis*, *samtis*, *traktorius*, *ragatkė*.

---

⁵⁶ Lėgaudaitė, J. Jaunimo slengas – psichologinis fenomenas. (Disertacijos santrauka VD universitetas humanitarinis fakultetas). 2002: 18

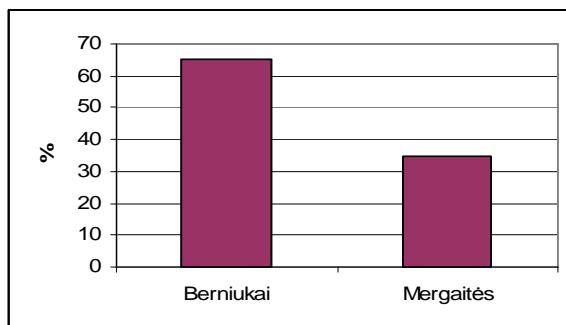
7. Fiziniai ypatumai ir išvaizda:

kurdonių princas, vilkolakis, kaukuolė, aukštakulnė, džigitas, Cincinas, smurfas, sniegūračka, mažytė mergytė, škotė.

Nustatyta, kad sudarydami slengo žodžius mokiniai skolinasi įvairias, realiame gyvenime egzistuojančias sąvokas.

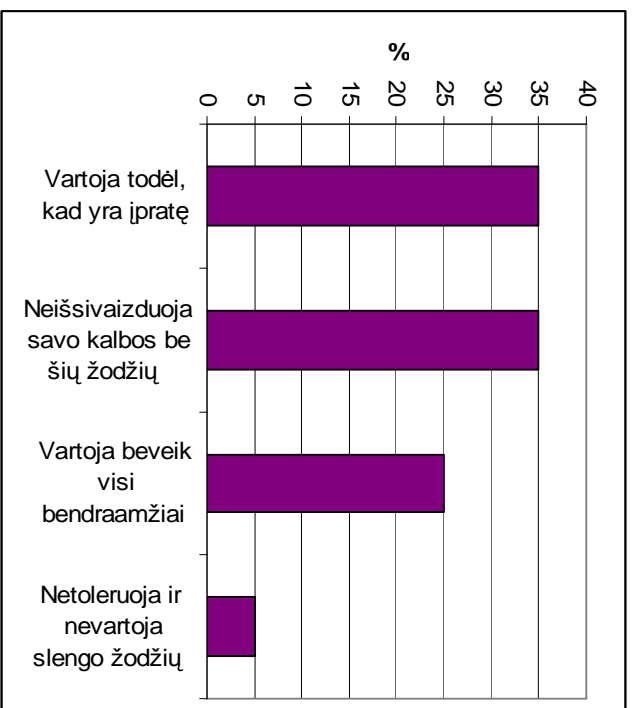
Slengas, kuris sudaromas pasitelkiant gyvulių vardus, išivaizduojamus proto ir kūno trūkumus, socialinius nukrypimus, turi daugiausia įžeidžiamąjį atspalvį.

Statistinė analizė rodo, kad slengą dažniau vartoja berniukai (berniukai – 65 %, mergaitės – 35%), nors dalis apklaustųjų teigia, kad šiuo metu tikslios ribos tarp berniukų ir mergaičių slengo žodžių vartojimo negalima apibrėžti.

4 pav. Berniukų ir mergaičių slengo vartojimas

Slengo ir žargono žodžiai yra neatsiejama mokinių leksikos dalis. Ji vaidina savitą vaidmenį paauglių kalboje. Galima patvirtinti E. Jakaitienės teiginį, kad ši kalba *gyvavo, gyvuoja ir gyvuos, nuolat atsinaujindama ir nugalėdama visas draudimo užtvaras*. Šiam įrodymui pasitelkta anketų klausimų statistinė analizė: atsakydami į klausimą: *kodėl vartojate slengo žodžius?*, dalis mokinių negalėjo konkrečiai nurodyti šių žodžių vartojimo priežasties. Dauguma įvardijo: a) vartoja todėl, kad yra įpratę – 35%; b) neišivaizduoja savo kalbos be šių žodžių – 35%; c) vartoja beveik visi bendraamžiai – 25%; c) netoleruoja ir nevartoja slengo žodžių – 5%.

5 pav. Mokinių slengo vartojimas

IŠVADOS

1. Paauglystė - ypatingas periodas žmogaus gyvenime. Šiame amžiaus tarpsnyje kinta ne tik paauglių fiziologija, vertybinės nuostatos, bet ir kalba. Jaunuoliai imliai reaguoja į leksinius naujadarus, juos propaguoja ir vartoja. Kalba – tai vienas svarbiausių paauglių saviraiškos būdų, užimantis savitą vietą ir vaidinantis šioje sistemoje ypatingą vaidmenį.

Jaunuolių vartojama nenorminė kalba, t.y. slengas ir žargonas, kalbininkų vertinama nepalankiai ir įvardijama, kaip leksikos sluoksnis, neigiamai įtakojantis bendrinę kalbą ir griauantis nusistovėjusias normas. Tačiau šis reiškinys neatsiejamas nuo gyvos, šnekamosios ir ypač nuo paauglių kalbos. Propaguodami slengą paaugliai atmeta suaugusiųjų vertybines nuostatas ir iškelia savąsias. Taigi, mokiniai yra tas visuomenės sluoksnis, kurio požiūris į nebendrinės kalbos vartojimą yra palankiausias.

Ryškiausias jaunimo dialektas yra slengas. Pagrindinė mokinių slengo egzistavimo erdvė – bendrojo lavinimo mokyklos ir jų aplinka. Nepaisydami prieštarų kalbotyros specialistų vertinimų šią kalbos atmainą mokiniai visuomet toleravo, todėl slengo ir žargono žodžiai paauglių tarpe visuomet egzistuos, nuolat kisdami ir atsinaujindami.

2. Kaip ir bendrinės lietuvių kalbos žodžiai, slengo žodžiai ir posakiai sudaromi žodžių darybos būdu. Slengo žodžiai susidaro šiais pagrindiniais žodžių darybos būdais: vedinių sudarymu, dūrinių ir junginių sudarymu ir trumpinimu (priesagų vediniai – 15%, priešdėlių vediniai – 10%, galūnių vediniai – 35%, sudūrimas – 15%, trumpinimas – 20%, inicialai – 5%).

3. Kilmės požiūriu slengo leksika skirstoma į savąją ir skolintinę. Savąją leksiką sudaro senieji ir naujieji slengo žodžiai. Skolintinę slengo leksiką sudaro skoliniai iš anglų ir rusų kalbų. Skolintinėje leksikos dalyje anglų kalba dominuojanti.

Slengo žodžių leksika vartosenos požiūriu skirstoma į svetimybės (35%), perdirbtus ar sutrumpintus tarptautinius žodžius (15%), slengo žodžius su lietuviškomis darybos priemonėmis (15%), semantines žargonybes (20%), slengo frazeologizmus (15%).

4. Nustatyta, kad slengas veikia ne tik gyvąją, bet ir rašytinę kalbą. Slengo ortografija pasižymi tyčiniaus nukrypimais nuo bendrinės lietuvių kalbos skyrybos ir rašybos normų. Šie nukrypimai ypač priimtini jaunuoliams. Lietuviškame tekste mokiniai vartoja anglų kalbos rašmenis. Emocijoms sustiprinti ir rašybai modernizuoti paaugliai pasitelkia netradicinius rašybos ir skyrybos būdus, propaguoja įvairius, atspindinčius veido mimiką, kompiuterinius simbolius. Paauglių vartojamų ortografinių išraiškų yra daug ir įvairių.

5. Aptariant slengo stilistiką pagrindinis dėmesys buvo skiriamas leksinėms semantinėms figūroms. Šios figūros išryškėja, kaip individualūs, originalūs, keliantys šviežumo, nelauktumo įspūdį veiksniai. Mokinių kalbos stiliuje susipina sąmoningai ir nesąmoningai pasirenkamos išraiškos priemonės, kurios vieną asmenį išskiria iš kitų. Iš mokinių vartojamų stilistinių figūrų mokinių, galima išskirti palyginimų, metaforų, hiperbolių, antonomazijos apraiškų.

6. Įvardijant slengo rūšis apsisistota ties labiausiai išplėtotą temų leksika. Plačiausia mokinių vartojamų slengo žodžių leksika aprėpia šias temas: mokyklų realijas (mokomųjų dalykų pavadinimus), pramogas, tarpusavio santykius (įvardijamas bendruoju slengu); pravardes (mokinių slengo leksikoje didelę dalį sudaro pravardės); kita dalis vulgarizmai, įvardijantys šiurkščias, „negražias“ sąvokas, išreiškiančias neigiamą kalbančiojo santykį su pašnekovu. Statistinė slengo analizė parodė, kad dažniausiai vartojamas bendrasis slengas - 55%, antroje vietoje pagal vartojimą yra pravardžiuojamais - 30% ir trečioje - vulgarusis - 15%.

7. Slengo vartoseną lemia mokinių amžius. Žemesniųjų klasių mokiniai (4-7 kl.) yra susipažinę su slengo ir žargono žodžiais, noriai juos vartoja. Pirmuosius slengo žodžius išgirdo ankstyvojoje vaikystėje (9 m.). Ši nenorminės kalbos reiškinį jie priima, kaip savęs įtvirtinimą bendraamžių tarpe, nesuvokdami, kad tai netoleruotina.

8. Atlikus tyrimą nustatyta, kad slengas susijęs su lytimi. Remiantis anketų duomenimis, slengą dažniau vartoja berniukai (65% berniukai ir 35% mergaitės). Tačiau ši riba nėra tiksli, nes dalis apklaustųjų teigia, kad slengo vartoseną nepriklauso nuo lyties ir skirtumo tarp mergaičių ir berniukų slengo vartosenos apklaustieji neižvelgia.

9. Mokinių slengo tyrimas rodo, kad jaunuoliams nebendrinė kalba yra neatsiejamas reiškinys. Jie noriai vartoja slengo ir žargono žodžius. Vartoja juos todėl, kad: a) yra įpratę (35%), b) neįsivaizduoja savo kalbos be šio leksikos sluoksnio (35%), c) vartoja beveik visi bendraamžiai (25%), d) ši leksika nepriimtina tik nedidelei daliai mokinių (5%). Vartodami slengą mokiniai neišsiskiria iš savo grupės narių, iškelia savo vertybines nuostatas, požiūrį į juos supančią aplinką.

SUMMARY

The Master's Thesis deals with pupils' slang from various schools of Lithuania. The aim of this paper is to analyze the peculiarities of the usage of slang by pupils from Lithuania, to explain the rely of slang functionality on the circumstances of living conditions.

The slang of the Lithuanian students is not searched at length in the language study. This topic has been slightly touched by E.Jakaitienė in 'Lietuvių kalbos leksikologija' (1980) and by J.Pikčilingis in 'Lietuvių kalbos stilistika' (1975). Egidijus Zaikauskas has published the article 'Bausti negalima pasigailėti' (2004) on the topic of slang and jargons. Because of the lacking works on slang in Lithuania, this paper will go deeper into the slang of Lithuanian pupils.

It is necessarily expected to talk on this topic because more often we hear slang from children, adolescents, young people. It is impossible to deny these deviations from the language unambiguously. Though linguists are of contradictory opinion about the jargons still this phenomenon is concurrent from the society.

Any school is the place for making up new dialects among the young. That is why this paper will study the pupils' slang. This work will lead specialists of other fields such as psychologists, sociologists.

The material is compiled using the questionnaire method. The forms have been filled by pupils from Kėdainiai, Labūnava, Biržai, Širvintos, Noreikiškės, Varėna, Klaipėda, Vilnius schools. While making up the research 3520 slang words and 550 sayings have been collected. The forms were filled by pupils attending 4-12 class.

The conception of slang is reviewed in Lithuanian and foreign linguistics, the psychological and socio-cultural factors that determine the usage of slang are disputed as well as the formation of slang, stylistics, origin and orthographical peculiarities.

The research of pupils' slang makes clear that uncommon language is concurrent fact. They use slang and jargons willingly.

The usage of slang depends on various aspects. One aspect is the cultural differences and psychological maturity. It is determined that slang is mainly used by pupils who have behaviour problems or are from asocial families.

Slang usage by adolescents depends on their psychological maturity and socio-cultural environment. The slang reflects social differences among people and is connected with sex, age range, lifestyle and culture. It is used in close groups so namely these groups are the main source for new words to appear.

LITERATŪRA

1. Abaravičius, J. (2002) *Skyrybos stilistika*. Vilnius.
2. Dobrovolskis, B., Kniūkšta, P., Kučinskaitė, A., et al. (2003) *Lietuvių kalbos žinynas*. Kaunas.
3. Jakaitienė, E. (1980) *Leksikologija*. Vilnius.
4. Jakaitienė, E. (2005) *Leksikografija*. Vilnius.
5. Kniūkšta, P. (1980). Pirmoji pažintis su sociolingvistika. *Literatūra ir kalba*. P. -12-15.
6. Lapinas, O. 2000. Paauglystė – pats bjauriausias amžius? *Psichologija Tau*. 6: 4-9.
7. Lėgaudaitė, J. (2002). Jaunimo slengas – psichologinis fenomenas (Disertacijos santrauka, VD universitetas humanitarinis fakultetas, 2002).
8. Palionis, J. (1985) *Kalbos mokslo pradmenys*. Vilnius.
9. Pikčilingis, J. (1975) *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius.
10. Pupkis, A. (2005) *Kalbos kultūros studijos*. Vilnius.
11. Rinkevičiūtė, V. (2005) Lietuvių kalbos paribiai ir užribiai, arba rimtai apie nerimta. *Studentų era*. P.-4
12. Rykliienė, A. (2001). Lietuvių kalba internete: automatiškai kartojami elektroninio laiško elementai. *Lituanistika*, 2 (46). P. 76.
13. Rosinienė, G. (1977) Žmogaus išorinių savybių apibūdinimas kai kuriais zoomorfizmais. *Kalbotyra*, 28 (1). P. 67-74.
14. Šukys, J. (2003). *Kalbos kultūra visiems*. Kaunas.
15. Urbutis, V. (1978) *Žodžių darybos teorija*. Vilnius.
16. Zaikauskas, E. (2004) *Bausti negalima pasigailėti*. Vilnius: Vilniaus universitetas filologijos fakultetas lietuvių kalbos katedra. Prieiga per Internetą: [http://www.flf.vu.lt/kk/Apie%20zargona htm](http://www.flf.vu.lt/kk/Apie%20zargona.htm)
17. Zinkevičius, Z. (1994) *Lietuvių kalbos dialektologija*. Vilnius.
18. Župerka, K. (1983) *Lietuvių kalbos stilistika*. Vilnius.
19. Vasiliauskiene, V. (2002) *Probleminiai lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos aspektai*. Vilnius.
20. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. UK: Oxford University Press, Fifth ed. 1995.
21. Robert L. Moore (2004). Rollins College. Slang definitions.
22. Suzanne Romaine. Language in Society. An Introduction to Sociolinguistics.